

Збірник наукових матеріалів
XLIV Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«РОЗВИТОК НАУКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ»

08 травня 2020 року

Частина 4

м. Чернівці

Розвиток науки в умовах пандемії, XLIV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Чернівці, 08 травня 2020 року. – Ч. 4, с. 80.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XLIV Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Розвиток науки в умовах пандемії», 08 травня 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Історичні науки

<i>Митрофанова В.О., Токар К.Я.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	5
--	---

Політичні науки

<i>Хмельюк В.С.</i> ВИКЛИКИ ПЕРЕД ПУБЛІЧНОЮ ВЛАДОЮ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ	10
--	----

Філософські науки

<i>Карачевцева Л.М.</i> ЖИТТЯ ЯК КРИТЕРІЙ ІСТИНИ В РОЗМИСЛАХ Й. В. ГЕТЕ	13
<i>Лесь В.О., Кравцов Ю.С.</i> ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ЯК ОРІЄНТИР ОНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ «ЛЮДИНА – СВІТ».....	18
<i>Настаченко К.О.</i> КВК ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА.	22

Юридичні науки

<i>Лук'яненко Д.Р., науковий керівник Щербина Є.М.</i> ОХОРОНА ПРАЦІ ЖІНОК.....	24
<i>Миколайчик Х.В.</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	27
<i>Мороз А.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ЖІНКАМИ ЗЛОЧИНІВ КОРИСЛИВОГО СПРЯМУВАННЯ.....	31
<i>Павленко О.М.</i> ТРАНСПОРТНІ ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ, ЯК ЦІЛІСНА ДОГОВІРНА СИСТЕМА ТРАНСПОРТУВАННЯ.....	35
<i>Павловська А.А., Ісевич О.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 240-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ «НЕЗАКОННОГО ВИДОБУВАННЯ, ЗБУТУ, ПРИДБАННЯ, ПЕРЕДАЧІ, ПЕРЕСИЛАННЯ, ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ПЕРЕРОБКИ БУРШТИНУ»	39
<i>Рудик І.М., Болдирєв С.А.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	43
<i>Сахненко О.В., Опанасенко О.М.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИЛАДІВ ОБЛІКУ СПОЖИВАННЯ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ.	48

<i>Хлистік М.А., Богуш М.Д.</i> ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ	59
<i>Хлистік М.А., Богуш О.Д.</i> НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ.....	63
<i>Хлистік М.А., Романчук В.В.</i> ОБСТАВИНИ, ЯКІ ОБТЯЖУЮТЬ ПОКАРАННЯ, ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	67
<i>Хмельницький Є.Є.</i> КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕОРІЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ	70
<i>Чайковська Н.П.</i> ОСНОВНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	74

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

*Митрофанова В.О., Токар К.Я.,
студентки II курсу спеціальності «Право»
Запорізький гуманітарний коледж
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Україна, як і весь світ, переживає важкі часи. Коронавірусна інфекція (COVID-19) може торкнутися кожного. Тому уряд запровадив карантин по всій країні. За час карантину налагоджене дистанційне навчання для всіх здобувачів освіти. Саме зараз є можливість для саморозвитку і самоосвіти кожного громадянина України, а також є час для підготовки учнів та студентів до зовнішнього незалежного оцінювання та поглиблення знань з історії України через інтернет-ресурси.

Життя при всебічному розвитку технологій, а особливо поява всіляких програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації все швидше змінює орієнтації сучасного суспільства, а особливо студентської молоді при опануванні навчальних матеріалів та взагалі освітньому процесу. Важливим є наразі забезпечення зацікавленості студентів, школярів різного віку у освітньому матеріалі шляхом впровадження різних типів комп'ютерних технологій, он-лайн матеріалів, додатків.

Слід зазначити, що законами України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Глобальна комп'ютерна мережа відкрила широкі можливості для розвитку історичної науки. Такі методисти й науковці як О. Мокрогуз, О. Худобець, Т.

Ладиченко, С. Нетьосов продовжують досліджувати питання, пов'язані, в основному, з використанням комп'ютера та мережі інтернет при вивченні історії.

Дослідження історії допомагає розвивати у молоді уміння критично мислити, відкриває логічні здібності, та насамперед допомагає зрозуміти шляхи становлення власної країни. Спільними зусиллями історія і інформаційно-комунікаційні технології здатні допомогти формуванню поінформованих громадян і критично мислячих читачів, які можуть перетворювати інформацію на знання [1]. Наприклад, роль інтернету в цьому особливо значна, оскільки його використання дозволяє збільшити кількість джерел інформації і уникнути довіри тільки одному джерелу. Інтернет також сприяє тому, щоб студенти вміли опановувати та зіставляти різні інтерпретації фактів, критично оцінювати їх і не перетворювати на об'єкти маніпуляцій при процесах так званої «гібридної війни».

Останніми роками в Україні вже зроблені важливі кроки в напрямі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес і створення електронних освітніх ресурсів. Досліджуючи особливості інформаційного наповнення інтернет-ресурсів в глобальній комп'ютерній мережі ми визначили, що їх значна частина є недостатньою за інформаційним наповненням, перебуває на стадії розроблення або формування, також ґрунтується на використанні обмеженої кількості історіографічно-джерельної бази. Тому ми пропонуємо наступні інтернет-ресурси, які є найбільш доступними і ефективними для використання в повсякденному житті учнем або студентом при вивченні історії України:

1. Веб-сайт Міністерства освіти і науки України [2]. На сайті подано перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН для використання в основній і старшій школі закладів загальної середньої освіти. Розміщені електронні версії підручників з вивчення історії України для здобувачів освіти.

2. Веб-сайт інституту історії України Національної академії наук України[3]. На ньому представлені веб-сторінки:

- «Електронна «Енциклопедія історії України»» - мережева версія фундаментального фахового зводу сучасних знань з історії України; містяться пам'ятки історіографії та енциклопедистки;

- «Електронна бібліотека» - систематизоване повнотекстове зібрання досліджень і джерел з історії України. Зокрема, на сайті розміщено 7 томів «Енциклопедії історії України» у PDF форматі [4].

- «Періодичні та серійні видання» - повні тексти періодичних та серійних видань Інституту історії України НАН України.

На сайті є багато наукового матеріалу щодо вивчення і дослідження історії України від найдавніших часів до сьогодення. Також представлені матеріали про сучасні проблеми міжнародних відносин та місце України у європейському та глобальному соціально-історичному процесі.

3. Веб-сайт Українського інституту національної пам'яті (УІНП) [5]. У розділах порталу можна знайти текстові, аудіовізуальні матеріали, електронні проекти, переважно з історії української державності ХХ ст..

4. Проект «Historypin» – інтерактивний віртуальний всесвітній музей, запроваджений британською некомерційною установою «We Are What We Do» сумісно з компанією Google у 2010 році [6]. Для того, щоб здійснити уявну подорож у просторі і часі, достатньо вказати місце і рік. Також, ввівши дані щодо свого місцеположення, можна отримати на карті знаходження найближчих об'єктів, про які міститься історична інформація на сайті. Таким чином, можна мандрувати й містами України. Скориставшись сервісом Historypin можна створити свій власний історичний проект рідного міста чи певної його частини.

5. Освітня платформа «Prometheus» – перший та найбільший проект безкоштовної освіти для кожного в Україні [7]. «Prometheus» надає доступ учням, студентам до онлайн-курсів з підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. На платформі є курси з вивчення історії України, а саме:

- «Повний курс підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО)», який розрахований на 31 тему і охоплює теми від заселення країни до подій сучасності;

- «Новітня історія України: від початку Другої світової війни до сучасності» - неупереджений погляд на історію України з 1939 до 2014 рр..

6. EdEra – студія он-лайн-освіти [8]. На платформі створено два спецкурси з історії України: «Історія України. Зародження української нації» та «Історія України в історіях». Навчання складається з 6 модулів, які містять лайфхаки, відео, подкасти, тексти та тести.

7. Проект «Країна. Історія українських земель» – цикл із 183 серій анімованих фільмів, історичних реконструкцій у форматі 3D, які присвячені важливим подіям та знаковим постатям в історії України [9]. Тривалість кожної серії складає 25-70 хвилин. Це телевізійний проект з науковою комп'ютерною анімацією, створений до 15-річчя незалежності Україна телеканалом «Інтер».

8. Он-лайн-енциклопедія «Вікіпедія» - це найбільша та найпопулярніша енциклопедія в світі [10]. Її україномовний розділ містить окрему категорію «Історія України», яка включає підкатегорії. Інформаційне наповнення цієї категорії – це довідково-енциклопедичні статті, у яких розкривається широка проблематика української історії від найдавніших часів до сьогодення.

Також при самостійній підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України можна використовувати мобільні додатки «ЗНО 2020. Історія України» і «Моя Україна», в яких зібрано понад 600 питань з 10 різноманітних сфер знань, які стосуються України (історія, культура, географія, наука, спорт тощо).

При пошуку теоретичного матеріалу доцільно було б також використовувати віртуальні бібліотеки, музеї, галереї. Потужна сила інтернету надає можливість кожній людині доторкнутися до світових шедеврів у режимі реального часу.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій при самостійному вивченні історії дає можливість вирішувати такі актуальні питання:

- використовувати у навчальному процесі здобутки новітніх інформаційних технологій;

- удосконалювати навички самостійної роботи в інформаційних базах даних, мережі Інтернет;
- зробити процес навчання цікавішим і змістовнішим [11].

Отже, стрімкий розвиток технологій дає можливість використовувати прості, доступні та зрозумілі для людини інтернет-ресурси в умовах дистанційного навчання, в період карантину або в повсякденному житті. Це значно полегшує процес навчання та робить його цікавим та різностороннім.

Література:

1. Богдановська Л. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках історії / Л.Богдановська // Рідна школа. - 2013. - №3. - с. 62-65.

2. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Електронні дані. - Київ : МОН Укр., 2017-2019. - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/> - Навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, рекомендовані МОН.

3. Інститут історії України Національної академії наук України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Електронні дані. - Київ : Інститут історії України НАН України, 2016. - Режим доступу: <http://history.org.ua/uk> - Енциклопедія історії України.

4. Інститут історії України Національної академії наук України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Електронні дані. - Київ : Інститут історії України НАН України, 2016. - Режим доступу: <http://history.org.ua/uk> - Електронна бібліотека.

5. Український інститут національної пам'яті [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Електронні дані. - Київ : УІНП - Режим доступу: <https://uinp.gov.ua> - Інформаційні матеріали.

6. Historypin [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Режим доступу: <https://www.historypin.org/en/>.

7. Prometheus [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Режим доступу: <https://prometheus.org.ua/> - Курси.

8. Ed-era [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Режим доступу: <https://www.ed-era.com> - Курси.

9. Проект "Країна. Історія українських земель" [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://www.youtube.com/playlist?list=PLNHlрbN2c0aQy8_Q-yJMFqV_VUTXboh8DN.

10. Вікіпедія [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_України.

11. Савицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті / І.В.Савицька // - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>.

УДК 35.071

Політичні науки

ВИКЛИКИ ПЕРЕД ПУБЛІЧНОЮ ВЛАДОЮ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Хмелюк В.С.

аспірант

кафедри Адміністративного та

фінансового менеджменту,

Інституту адміністрування та післядипломної освіти,

НУ "Львівська політехніка"

Львів, Україна

Пандемія коронавірусу поставила низку глобальних проблем перед суб'єктами політичного процесу, різні шаблі якої покликані контролювати поведінку громадян відповідно до встановлених національних та державних інтересів посередництвом публічної влади. Головне завдання органів державної влади у 2020 році: мінімізувати поступ епідемії, викликаної Covid-19, стабілізувати загальнодержавну ситуацію, тим самим уможливити випадки конфліктності та зменшити зростання невдоволення суспільства діями влади. Ці чинники стимулюють та акумулюють механізми здійснення публічної влади, яка у період кризових ситуацій повинна демонструвати стабільність та потенцію до контролю невизначеної ситуації. Дослідник П. Михно вказує, що у

10

більшості розвинених країн світу управлінню ризиками приділяється значна увага не тільки у приватному секторі економіки, так і в державному управлінні на всіх рівнях [2, с.3].

Дії публічної влади під час цієї пандемії, в Україні зокрема, мають низку переваг, а саме: відсутність сталої світової практики на реагування поширенню Covid-19; вчасність запровадження загальнонаціонального карантину, незважаючи на непопулярність серед населення цього рішення на ранніх етапах світових подій; унікальну можливість стримати поширення епідемії, тим самим показати приклад світові. Відповідно до термінології видатного вченого сучасності Нассіма Талеба, у державних суб'єктів публічної влади України є можливість довести свою антикрихіть. Системи, які розквітають від випадковості, повинні сьогодні домінувати і навпаки, - системи, які не вміють домінувати, повинні зникнути [3, с.27]. У цьому процесі важлива самоорганізація, яка принагідно до публічної влади, характеризується дослідником Г.Хакеном як процес упорядкування (просторового, тимчасового або просторово-тимчасового) у відкритій системі за рахунок узгодженої взаємодії безлічі її складових елементів [4, с.126]. Від самоорганізації публічної влади України та її здатності відповідати на виклики пандемії залежить сталість суспільно-політичних процесів.

Головним критерієм, який забезпечить публічній владі сталість та стабільність протягом багатьох наступних політичних циклів та легітимізує дії, - є вчасна та ефективна інформаційна політика та довіра до влади. Ці два системоутворюючих моменти повинні бути частиною консолідованої системи: Міністерства освіти та науки України, яке закладає основи освіченості населення та здатності суспільства критично сприймати інформацію, а також суб'єктів державної публічної влади. Актуальність цього процесу обумовлена великою кількістю недостовірної інформації про природу та поширення коронавірусної інфекції. Виклики, які стоять перед Міністерством освіти та науки України, полягають в адаптованості до нових реалій, а саме дистанційної освіти та впровадженні централізованої системи звітування працівників освіти, а також верифікації результатів просування нових методів. Лише консолідована

та системна робота над збільшенням обізнаності серед українського населення, за яке покликане МОН, сприятиме збільшенню довіри до публічної влади, а також ефективності застосуванню інформаційної політики. За результатами опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» протягом 24-25 квітня 2020 року, 61% опитаних оцінюють заходи, запроваджені владою щодо боротьби з коронавірусом, як оптимальні; 14% вважають їх надто жорсткими, 16% – надто м'якими [5]. Головна тенденція останніх місяців у тому, що кількість респондентів, які вважають дії влади м'якими, зменшилась майже вдвічі. Можна вже констатувати дії влади ефективними, проте сталість системи верифікується та апробується часом.

Прикладом такого чинника як довіра суспільства до влади є Швеція. Країна не впроваджувала жорсткий карантин, адже більшість населення сприймають дії влади правильними. В країні існують консультативні рекомендації, які громадяни повинні дотримуватись. Динаміка захворюваності у Швеції та відсутність тотального карантину показує, що довіра до публічної влади на високому рівні.

Шведський досвід публічного управління під час пандемії показує, що в Україні для такої моделі повинна бути:

- дієздатна система органів публічної влади;
- довіра до політичних інститутів
- високий рівень обізнаності серед населення
- ефективна медична система.

Таким чином, головне завдання державних інститутів в Україні, які здійснюють публічне управління суспільством під час пандемії полягає в ефективній інформаційній політиці, що сприятиме збільшенню довіри населення до дії влади. Ці фактори сприятимуть легітимації дій політичних інститутів та стабільності під час пандемії коронавірусу.

Література:

1. Івченко І. В. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. В. Івченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 344 с.

2. Михно П. Державне управління ризиком як механізм мінімізації невизначеності / П. Михно // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. – Вип. 2. – С. 90-100. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2012_2_12

3. Талеб Н. Н. Антихрупкість. Как извлечь выгоду из хаоса / Н.Н.Талеб. – Изд. Азбука Колибри, 2015. – 768 с.

4. Хакен Г. Информация и самоорганизация: Макроскопический подход к сложным системам. Пер. с англ. Ю. А. Данилова, А. В. Беркова, В. А. Белавина. – Предисл. Ю. Л. Климонтовича. – Изд. 3-е, испр. и знач. доп. – М.: УРСС: Ленанд, 2014.– 320 с.

5. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ratinggroup.ua/research/ukraine/1f899becb5cbe-23739dc1f91bc61a97d.html>

УДК 130.1

Філософські науки

ЖИТТЯ ЯК КРИТЕРІЙ ІСТИНИ В РОЗМИСЛАХ Й. В. ГЕТЕ

Карачевцева Л. М.

кандидат філософських наук,

молодший науковий співробітник

відділу філософії культури, етики та естетики

Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України,

м. Київ, Україна

Анотація: Всі уявлення людини, згідно з філософією Гете, обумовлені характером і способом конкретного людського буття. Гете переконаний, що слідуючи вимозі свого буття, людина не тільки діє, але й пізнає. Це створює підстави розуміння істини як суб'єктивно зумовленої. Суб'єктивний підхід суттєво відрізняє Гетеве природознавство від наукового розуміння істини як зовнішньої нейтральної об'єктивності. Ключовим критерієм істини в філософії Гете, як і найвищою пізнавальною цінністю, виступає життя.

Ключові слова: істина, природа, людина, життя, наука.

Традиційне наукове судження спирається на те, що кожний об'єкт має фіксоване значення – ту єдину незмінну істину, яку людина має віднайти в процесі пізнання й дослідження. Наука стверджує наявність незмінної істини для кожного об'єкта й незалежність цієї істини від суб'єктивного людського бачення. Як суб'єктів пізнання наукова істина нас урівнює. Водночас процес пізнання, з його викликами, помилками, складнощами, нас глибоко індивідуалізує. Значущою для науки є істина фактів, а не строкатий процес пізнання: якщо отримане уявлення відповідає об'єктивному змісту предмета, то уявлення є істинним. Все інше для науки є стороннім і несуттєвим.

Філософія Гете чинить опір цій однозначності. Вона вбачає цінність і в суб'єктивних параметрах пізнання. Істину Гете розуміє через її плідність для людини, адже справді істинною для людини виявляється та думка, яка стала для неї корисною. Процес пізнання має не меншу цінність, ніж результат. В процесі пізнання людина може відкрити «свою» істину. «Я помітив, – пише Гете, – що вважаю істинною ту думку, яка є для мене плідною, відповідає усьому моєму мисленню й водночас сприяє моєму зростанню» [1, с. 401]. Утім цілком природно, що така думка є сторонньою для іншої людини, не сприяє її успіхам і навіть заважає їй. Інша людина має право оцінити цю думку як хибну [3, с. 176]. Мислитель вважає, що істина є множинною, як і множинними є способи осягнення речей. У зв'язку з цим він стверджує: «Кожен добре побачений предмет розкриває в нас новий орган» [1, с. 397].

У науковому пізнанні уявлення про річ передують практичному її дослідженню, причому нейтральне значення речі, байдуже до конкретики її існування, стає інтегральною передумовою нашої діяльності. Це створює розрив між теоретичною і практичною істинами. Остання набуває значущості в контексті своєї кореляції з теорією. Зовсім не йдеться при цьому про значущість істини для внутрішнього життя людини. Можна сказати, що наукова істина є нейтральною щодо людських смисложиттєвих запитів. Вона не збагачує людину, а тільки орієнтує в наявному світі.

Всупереч цій нейтральності розкривається головний сенс Гетевого вчення про істину. Тут на перший план висувається її трансформаційне значення для нашого життя. Причому Гетева конкретика уявлення далека від утилітарних засад філософії прагматизму. Прагматизм, що узалежнює істину від практичної користі, пов'язує критерій істини з функціональною дією, про що сповіщає людське уявлення. Цей утилітарний стосунок між річчю і життям, у якому людське уявлення має статус провідника, Гете не цікавить. Мислитель утверджує значущість уявлення як елементу особистісного життя людини, байдуже до його утилітарної користі. Також Гетева істина не збігається з істиною телеологічною. Якщо телеологічний дискурс обґрунтовує цінність уявлення зовнішньою метою, то для Гете уявлення є самоцінним: воно «виправдано» живою динамікою уявлення в духовно-душевному житті людини.

Ще один важливий елемент Гетевої гносеології полягає в утвердженні *хиби* як пізнавальної необхідності в людському житті. Зростаючи, людина дедалі глибше розуміє, що набуття чогось водночас передбачає втрату іншого. Це розуміння стосується й діалектики істини та хиби: набуття нової істини одразу ж «хибить» втратою попередніх смислів. Не можна за істиною і хибою закріпити однозначність пізнавально доброго й пізнавально поганого. Погляд на хибу, згідно з Гете, слід змінити. Справді «неістинним» як пізнавально шкідливим у Гетевому розумінні є те, що перешкоджає зростанню людини, є «неплідним». За критерієм плідності й розрізняється істинне й неістинне. Так, наприклад, у «Філософії природи» мислитель зазначає, що «завжди залишається головна ознака, за якою з впевненістю можна відрізнити істинне від ілюзорного»: істинне є сприятливим, а неістинне – мертвим і безплідним, причому останнє «має розглядатися як некроз, де частина, що відмирає, перешкоджає живій частині вилікуватися» [1, с. 388].

Неважко побачити, що Гете спирається на холістичне поняття істини, яке охоплює істину й хибу в їхній відносній протилежності. Лише в контексті такого холізму можна утверджувати цінність хиби. Ця інтегральна істина з'ясовується Гете щодо всього життя людини, де як об'єктивно правильні, так і

хібні уявлення стають рушіями людського саморозвитку. З огляду на це, Гете розрізняє два виміри істини: 1) вищий критерій істини, що стосується цілісності життя; 2) відносний критерій істини, що стосується уявлення про реальний об'єкт. Причому Гетева холістична істина є близькою до поняття «підхожого», що його зустрічаємо у вислові Гіппократа: «Покладене людьми не може бути підхожим, байдуже, чи воно є правильним, чи є неправильним, натомість покладене богами завжди на своєму місці» [Цит. за: 3, с. 179]. Оскільки явище життя є божественним, то кожний її момент має самоцінність, а саме життя виступає критерієм усіх речей за параметром їхньої підхожості. *Підхоже* перевищує правильність: «В органічному житті навіть непотрібне, ба більше – шкідливе, входить у необхідне коло буття, аби діяти в межах цілого і служити важливим засобом зв'язку одиниць» [Цит. за: 3, с. 179].

Отже, істина є стосунком між життям людини і цілісністю світу, якому це життя належить. Істина встановлюється не через логічну верифікацію, а тому, що є самим буттям людини. Таке розуміння істини закладає підґрунтя важливого світоглядного орієнтиру. Якщо істина охоплюється цілісністю людського життя, то немає розходження між об'єктивною і суб'єктивною пізнавальними настановами. Гете переконаний, що внутрішній шлях людського духу інтегрований до об'єктивного розвитку всесвіту. Єдність буття породжує і першу (холістичну), і другу (об'єктивну) істини з себе, й вони обидві розкривають природу в науковому й метафізичному вимірах.

Гносеологія Гете утверджує вище поняття істини, для якої теоретична помилка не є протилежністю: «Природа не турбується про помилки; вона не може діяти інакше, ніж правильно, не піклуючись про те, що з цього може вийти» [1, с. 389]. Вище поняття істини розкриває істину самої природи, яка «має невичерпний творчий потенціал» [2, с. 15], «наділена певною особовістю, розумом» [2, с. 16]. Сенс цієї істини сприяє духовному зростанню індивіда, – не дарма відомий німецький біограф Рюдигер Сафранські зазначає, що погляд углиб природи з метою пошуку вищого сенсу буття Гете зберігав усе своє життя [5, с. 67]). Оскільки життя індивідуального духа складає гармонійну

єдність з буттям природи, тобто з об'єктивним порядком речей, то ця вища холістична істина має бути водночас й істиною теоретичною, тобто такою, яка оцінює уявлення критерієм об'єктивності.

Як же бути тоді з різницею істин, адже плідними можуть виявитися прямо протилежні судження? Гетева настанова вочевидь може спрямовувати до скепсису й відмови від критерію істинності загалом. Але тут має значення його специфічна пізнавальна діалектика. Гете переконаний, що індивідуальне людське пізнання не завершується у своїй окремішності, натомість співпричетне іншому пізнанню у взаємному доповненні: «Лише все людство разом є істинною людиною» [1, с. 409]. Протилежність уявлень, якщо вона справді зумовлена природною різницею особистостей, збагачує єдність живого стосунку між людиною і світом. Позірна несумісність протилежностей нейтралізується у входженні цих протилежностей до єдності буття. Пізнання як космічна подія стає чимось на кшталт безперервного потоку з одного джерела. Це єдиний пізнавальний процес, що може породжувати множину «несумісного».

Отже, людське пізнання у розмислах Гете є важливим елементом самої дійсності всупереч науковому відстороненню від дійсності. Людське пізнання виростає з цілісності буття і перебуває в ньому. Як зауважує дослідник Гетевого природознавства І. Канаєв, цей підхід має слушність, хоч його й оскаржила історія науки: це «протест проти витіснення безпосереднього спілкування з природою та її споглядання науковою абстракцією та складними лабораторними експериментами», проти «відходу від живої природи... заради її підкорення та експлуатації» [4, с. 371]. Заклик до співжиття і співтворчості з природою, що його увиразнює Гетева філософія, є актуальним і сьогодні.

Література:

1. Гёте И. В. Избранные сочинения по естествознанию / Иоганн Вольфганг Гёте ; [пер. с нем.]. – М.: Изд-во АН СССР, 1957. – 556 с.
2. Грачёв М. В. Иоганн Вольфганг Гёте как гносеолог и науковед / Михаил Вячеславович Грачёв. – М.: ЛЕНАНД, 2018. – 200 с.

3. Зиммель Г. Гёте / Георг Зиммель // Зиммель Г. Избранное ; [пер. с нем.]. – Т.1. – Философия культуры. – М., 1996. – С. 158-379.

4. Канаев И. И. Гёте как естествоиспытатель / Иван Иванович Канаев. – М.: ЛЕНАНД, 2019. – 472 с.

5. Сафрански Р. Гёте: жизнь как произведения искусства / Рюдигер Сафрански; [пер. с нем. К. Тимофеевой]. – М.: Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2018. – 704 с.

УДК 165.62 + 111.

Філософські науки

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ЯК ОРІЄНТИР ОНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ «ЛЮДИНА – СВІТ»

Лесь В.О.

студентка соціологічного відділення

Кравцов Ю.С.

*професор кафедри соціології, д.філос.н., доцент
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна*

Анотація. Автори намагаються розгледіти контури нового світу, який виникне після пандемії, показують наскільки складно людині доводиться освоювати в усіх сферах життя, що безперервно змінюються. Величезну роль у цьому відводиться філософському осмисленню відповідальності людини

На думку вчених, основою проблемою нашого часу є неможливість людства справлятися зі стрімкими змінами, що відбуваються в навколишньому світі. Загально визнано, що сьогодні не існує жодної галузі знань, яка б володіла монополією в плані розробки і вирішення проблем людини. Однак необхідно зауважити, що саме для філософії вони мають особливе значення, так як філософія вивчає загальні закономірності розвитку людини, суспільства і природи. Кожному новому поколінню філософія надає можливість вирішення даних проблем на новому рівні пізнання і соціальної практики. Стало очевидним, що навіть такі провідні країни як США і їх головний союзник - Європа,

незважаючи на розвиток передових технологій і можливостей ідеологічного впливу на решту світу, на протязі місяця виявилися повністю паралізованими і безпорадними в умовах поширення смертельно небезпечного коронавірусу, що призвів вже до багатомільйонних людських жертв. На цьому фоні економісти, політологи та філософи вже намагаються розгледіти контури нового світу, який виникне після перемоги над хворобою. Більшість з них сходиться на думці, що настануть масштабні зміни в економіці, бізнесі, міжнародних відносинах, внутрішній політиці, соціальній сфері, медицині та поведінці людей.

Світ стрімко розвивається і змінюється, що позначається на соціальній адаптації сучасної людини, яка часто просто не встигає пристосуватися до швидких змін. Ця «нездатність» виражається в тому, що людина втрачає найважливіші моральні якості і, найголовніше, не помічає їх відсутності. Навіть якщо людина вважає себе успішною в цьому світі, відчуває себе рівноправним учасником змін, що відбуваються навколо, це не звільняє її від відповідальності за те, що відбувається, так як саме усвідомлення частки цієї відповідальності дозволяє людині продемонструвати кращі якості характеру.

Життєвий досвід і сформовані цінності людей припускають не просто передачу знань, а діалог, в процесі якого можливе народження спільного відкриття або виникнення нових питань. Саме сьогодні необхідно, щоб людина філософськи розглянула справу навчання і виховання, саме сьогодні необхідно, щоб людина з філософської точки зору звернула увагу на глибоке питання людського духу - питання життя.

З особливою гостротою і занепокоєнням сьогодні постає перелік питань, наведених англійським філософом Бертраном Расселом: "Чи має всесвіт яку-небудь єдність чи мету? Чи справді існують закони природи, або ми просто віримо в них завдяки лише властивій нам схильності до порядку? Чи є людина тим, чим вона здається астроному, - крихітною грудочкою суміші вуглецю і води, що безсило порсається на маленькій і другорядній планеті? Або ж людина є тим, чим вона представлялася Гамлету? А може бути, вона є і тим і тим одночасно? Чи існують піднесені і низинні способи життя, або ж всі

способи життя є тщетними? Якщо існує спосіб життя, який є піднесеним, то в чому він полягає і як ми можемо його досягти? Чи потрібно добру бути вічним, щоб заслуговувати високої оцінки, або ж до добра потрібно прагнути, навіть якщо всесвіт неминуче рухається до загибелі? ... Дослідити ці питання, якщо не відповідати на них, - справа філософії "[2. С. 7-8.].

Поняття філософської антропології виникає в кінці шістдесятих - початку сімдесятих років ХІХ століття в європейських країнах. В цей час була сформована потужна традиція філософсько - антропологічного підходу до міжособистісних комунікацій, до психологічних і соціально-психологічних аспектів людського буття, коли європейська соціально-філософська, педагогічна думка орієнтувалася на безособові соціальні інститути, які не припускали звернення до конкретної людини. У постмодерністській філософії М. Фуко була проголошена теза про «смерть людини», Л. Альтюсер виступив з різкою критикою антропологізму. Філософська антропологія позначила людину як активний, творчий початок, що відповідає за своє існування і за долю тих, хто поруч, за рішення проблем, які виникають «завдяки» і «в результаті» її власної діяльності.

В сучасних умовах, що передбачають розвиток та постійне оновлення техніки і технологій, безперервно змінюються якість і умови професійної діяльності людини, це змушує її протягом усього життя освоювати нові способи і види професійної діяльності, а при певних обставинах навіть міняти професію. Зростаючу інформацію, її обсяги і складність людині доводиться освоювати в усіх сферах життя - не тільки в професійній, а й в соціальній, економічній, побутовій, а це вимагає оперативного оновлення знань, швидкого орієнтування в інформаційному середовищі, що безперервно змінюється. Непорушна істина теперішнього часу - щоб стати успішною, людина повинна володіти такою особистісною якістю, як мобільність, це дозволить бути готовим до будь-яких метаморфоз. Зрозуміло, що далеко не кожен здатний швидко вбудовуватися в умови, що змінюються, до цього людину потрібно готувати, і це основна функція освіти як соціального інституту, якому необхідно змінюватися разом зі зміною потреб людини, її проблем, особливостей суспільного буття. Різні філософсько-

антропологічні концепції єдині в думці про те, що людина - це відкрита істота, яка знаходиться в стані постійного «зановонародження», тобто творення самої себе в залежності від зовнішніх змін. Шлях до вирішення цієї проблеми лежить в збільшенні культурно-освітнього потенціалу особистості через загальнодоступність освіти для всіх, особливо слід звернути увагу на тих людей, хто не зміг отримати освіти яких питання навколишнього світу і місця людини в ньому не цікавлять. Вони як раз і є тією аудиторією, якій необхідно роз'яснення реального стану речей і тих питань, про які і каже філософія. Слід згадати, що І. Кант основним завданням філософії вважав щоб «людина мала мужність жити своїм власним розумом». Ті ж, хто проти такого завдання філософії, або не віддають звіту своєму заклику, або хочуть відмовити людині в її прагненні бути людиною. Ці проблеми стають актуальними в наш час, коли від людини буде залежить чи буде існувати наш світ, чи він буде знищений новими більш складними формами пандемій постіндустріальної епохи (ішемія, інсульт, гіподинамія тощо)[1], пов'язаними з глобальними проблемами людства. У висновку, хотілося б перефразовуючи відому думку про красу, сказати, що порятунок світу людина може знайти в філософській мудрості

Література:

1. Луканова Вікторія Вікторівна. Феномен пандемії: підґрунтя, сутність, динаміка (соціально-філософський аналіз) [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. н. — Дніпро: 2019 – 239 с.

2. Рассел, Бертран. История западной философии : сокр. пер. с англ. / Б. Рассел. — Москва: Изд-во иностранной литературы, 1959. — 934 с.

Україна

КВК ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА.

*Настаченко К.О.**викладач кафедри режисури**Харківської державної академії культури**м. Харків, Україна*

КВК в наш час цілком самостійний жанр сценічного мистецтва, що має свої доволі характерні закони, що частіше за все закономірно виникають з загальних законів сцени, але час від часу зовсім не очевидні, а іноді цим самим загальним законам просто-таки нахабно суперечать.

Велика кількість учасників КВК стають знаменитими після закінчення своєї «кар'єри». Багато відомих людей, що грали в КВК на вищому рівні (Вища ліга), надалі стали відомими акторами, режисерами, шоуменами, продюсерами, авторами та ін.

Сьогодні на російському телебаченні функціонують маса програм та проєктів, авторами, сценаристами, ведучими та учасниками яких є учасники КВК. Результати їх інтелектуальної та творчої діяльності впливають на смак широкої аудиторії.

КВК виконує комплекс функцій, що дозволяє йому займати достатньо усталене місце в сучасному соціокультурному просторі. Це дає можливість розглядати КВК як феномен сучасної культури, що здатен стати предметом комплексного культурологічного дослідження [1, с. 5].

Ігровий простір КВК, сформований на основі глибинних взаємозв'язків з традиціями російської народної сміхової культури (баляси, блюзнірство та ін.). КВК є сучасною формою народної сміхової культури, що трансформувала її основні характеристики з урахуванням політичних, економічних та соціокультурних умов, які постійно змінюються.

Характер трансформацій особливостей сміхової культури визначає особливе місце КВК в системі масової культури, поєднуючи характеристики одразу декількох її напрямів. Він є формою індустрії розважального дозвілля. КВК

займає певне місце в інформаційному просторі суспільства, відповідає основним параметрам масової культури та пропонує на своїй основі її нові форми [2, с. 56].

КВК є особливим типом соціокультурної комунікації, який формує власний багаторівневий комунікативний простір. Завдяки масовості аудиторії, включеної до ігрового та інформаційного поля КВК та активного використання інструментів масової комунікації (ЗМІ, Інтернет, реклама) КВК надає суттєвий вплив на формування в суспільній свідомості, поперед за все молодого покоління, стандартів престижних образів та стилів життя, інтересів та потреб, культурних цінностей [3, с. 73].

На протязі 50 років КВК є культурним феноменом, що активно функціонує та динамічно розвивається, він здійснює спадкоємність поколінь та стає базою для нових форм масової культури.

Зміст КВК, його тексти підіймають актуальні проблеми та популярні теми, що цікавлять глядача на протязі десятків років. КВК інтерпретує дійсність, використовуючи здатність сміху знижувати соціальну напругу й тим самим виконує важливу соціокультурну функцію [4, с. 14].

В системі масової культури КВК займає певне місце, відноситься до арт культури та є своєрідним мистецтвом, що створюється масштабною та нелокалізованою групою зацікавлених людей для масової аудиторії та розповсюджене за допомогою засобів масової інформації [5, с.10].

КВК є джерелом сучасних шоу-програм, таких як «Comedy Club Ukraine» та творчого об'єднання «Квартал - 95».

КВК є своєрідним джерелом естрадного мистецтва. Велика кількість представників сучасної української естради вийшла з КВК: ведучі, режисери, творчі об'єднання, що виникли на його базі. Одним з таких творчих об'єднань є «Студія Квартал – 95», що виникла на базі КВК «95 – й квартал». Вона зайняла провідні позиції на українському ринку, надаючи повний комплекс послуг у сфері виробництва телевізійних та кіно – проектів, концертів та масштабних видовищ.

Література:

1. Бабакова Т. Азы КВН: пособие для начинающих КВНщиков/ Т. Бабакова, Д. Волков, А. Сахно, консультант С. Малтин.–Владивосток : Океан, 1999. – 185с.

2. Букланс Д. Г. КВН как феномен современной массовой культуры: коммуникативные аспекты: диссертация канд. культурологии: 24.00.01/ Дмитрий Георгиевич Букланс; [место защиты: Вят. гос. гуманитарн. универс.]. – Киров, 2010. — 182с.: ил.

3. Будаев П. Е. КВН-хронотоп : социокультурная характеристика : диссертация на соискание ученой степени кандидата социологических наук : 22.00.06 / Будаев Павел Евгеньевич; [Место защиты: Юж. федер. ун-т].— Ростов-на-Дону, 2009. — 154 с.: ил. .

4. Воронова Е. А. Мы начинаем КВН!: сборник авторских сценариев для команд КВН и театра миниатюр / Е. А. Воронова. — Изд. 6-е, доп. — Ростов н/Д.: Феникс, 2010. — 287с.

5. Игошина Ю. В. КВН-язык как маркер молодежных субкультурных форм / Ю. В. Игошина // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. — 2009. — №4 (1). — С. 16.

УДК 349

Юридичні науки

ОХОРОНА ПРАЦІ ЖІНОК

Лук'яненко Д. Р.

студентка II курсу

біолого-екологічного факультету,

Науковий керівник Щербина Є. М.

доцент, к.ю.н., доцент кафедри

цивільного, трудового та господарського права

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Охорона праці жінок має на увазі під собою законодавчі норми, які встановлюють для цієї категорії працівників обмеження при роботах, умови, виконання яких відрізняються від нормальних.

В наш час жінки потребують особливої підтримки від держави, яка реалізується в охороні праці жінок. Жінка як особистість знаходиться в

постійному протиріччі в плані реалізації до здатності до праці, так як їй треба працювати в дух сферах - виробничої та домашньої. Головні завдання при організації трудової діяльності жінок - враховувати їх здатності до фізичних навантажень і зменшувати негативний вплив на жіночу репродуктивну функцію. Виходячи з цього законодавство встановило особливі норми про охорону праці і здоров'я жінок, дивлячись на їх фізіологічний стан організму, але в дійсності вони інколи не виконуються.

Разом з цим Конституція України (ст. 24) проголосила рівність прав чоловіка і жінки на вищому рівні законодавства [1]. Жінки мають рівні з чоловіками права на працю, але вимоги до умов і видів праці їх повинні коригуватися з урахуванням анатомо-фізіологічних особливостей їх організму, тому охорона праці жінок вимагає уваги з боку законодавців.

Об'єднання домогосподарства і праці на виробництвах може привести до негативних наслідків, які, в першу чергу, приведуть до низької продуктивності і перевтоми. Користуючись непростотою ситуацією на ринку праці та зниження у зв'язку з цим вимог робітниць до умов і оплати праці, роботодавці повсюдно стали менше приділяти уваги питанням охорони праці і екології, знижувати заробітну плату, часом і зовсім не платити її місяцями.

Держава прийняла рішення щодо праці жінок на важких роботах і на роботах з небезпечними і шкідливими умовами праці.

Відповідно до ст. 174 Кодексу законів про працю забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (нефізичних робіт або робіт по санітарному та побутовому обслуговуванню, керівних робіт та непов'язаних із застосуванням фізичної праці) [2]. Перелік важких робіт і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на яких забороняється працювати жінкам, був затверджений Міністерством охорони здоров'я України № 256, до яких відносяться близько 450 професій, які стосуються будівництва, видобутку нафти і газу і хімічного виробництва [3].

Разом з тим чинним законодавством забороняється також залучати жінок до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми. Міністерство охорони здоров'я України видало наказ № 241, яким встановлені граничні норми підіймання і переміщення важких речей жінками [4]:

- допускається підіймання і переміщення жінками вантажу при чергуванні з іншою роботою до 10 кг;

- підіймання і переміщення вантажів жінкою постійно протягом зміни, то гранична вага допускається до 7 кг.

Крім того, хочеться відзначити, що в умовах високої конкуренції за робочі місця, роботодавці віддають перевагу працівникам, готових до підвищених трудових навантажень, екстрених змін робочого графіка і надурочних робіт. Це призводить до того, що жінки займають ті професійно галузеві ніші, які вимагають менше витрат сил, менш перспективні з точки зору професійного зростання і, відповідно, нижче оплачуються.

Окрім вищезазначеного, у законодавстві про охорону праці приділяється багато уваги наданню пільг вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей віком до трьох років. Необхідно наголосити, що жінки, які мають дітей віком до трьох років, в разі неможливості виконання попередньої роботи переводяться на іншу роботу із збереженням середньої заробітної плати до досягнення дитиною віку трьох років (ст. 178 Кодексу законів про працю України) [2]. Я вважаю, що це дуже вдале рішення з приводу збереження заробітної плати, бо з меншою сумою жінка не змогла б прокормити сім'ю.

Як ми бачимо, охорона праці жінок є важливою частиною трудового права, на яке має звертати увагу кожен роботодавець. Проаналізувавши положення жінок в області охорони праці, приходжу до висновку, що незважаючи на позитивні зрушення і досягнуті певні успіхи у вирішенні основних проблем жінок, законодавству ще треба багато зробити, щоб забезпечити в повній мірі виконання вимог у сфері поліпшення становища жінок.

Література:

1. Конституція України (ст. 24).
2. Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року, ст. 174, 178.
3. Міністерство охорони здоров'я України від 29.12.1993, наказ № 256.
4. Міністерство охорони здоров'я України від 10.12.1993, наказ № 241.

УДК 657

Юридичні науки

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

*Миколайчик Х.В.,
студентка юридичного факультету
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна*

Права та свободи громадян у демократичній державі складають єдину соціальну цінність. Відповідно, правові засоби захисту прав та свобод людини і громадянина займають значне місце у правовому полі держави. У широкому розумінні їх можна розглядати як складову частину правової системи, яка відповідним чином визначає зміст і спрямованість діяльності держави.

Досягнення справедливості у всіх сферах суспільного життя має бути однією із головних проблем політики держави, а її реалізація потребує наукового обґрунтування багатогранного принципу справедливості та особливостей його проявів у різноманітних сферах життя суспільства. Завдяки засобам захисту конституційні права та свободи громадян стають реальними. Одним із таких засобів захисту є адміністративно-правовий, який порівняно з цивільно-правовими, кримінально-правовими й іншими засобами являє собою вагомий сегмент загальної системи захисту прав людини і громадянина.

Зазначена проблематика активно вивчалася в працях І.Л. Бородіна, Н.Д. Гетьманця, І.Г. Козуба, Г.В. Єрмоєнко, І.В. Лагутіна, О.Ф. Мельничука, Л.В. Шевченко, Т.М. Ярової та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень даної теми, все ж постає питання стосовно аналізу теоретичних положень і нормативно-правових засад адміністративно-правових засобів захисту прав громадян та розкриттю їх сутності, а також визначення шляхів удосконалення адміністративно-правового механізму захисту прав громадян.

На думку В.Б. Авер'янова, адміністративно-правове регулювання має справу з державно-владними повноваженнями. Захист прав громадян є однією з основних функцій правової держави й забезпечується її адміністративним апаратом, механізмами та засобами державного впливу на суспільні відносини [1, с. 85].

На основі даного твердження щодо адміністративно-правового регулювання, можна визначити його сутність саме щодо захисту прав громадян в Україні. Передусім, слід зазначити, що загалом специфіка адміністративно-правового регулювання виявляється у своєму специфічному об'єкті та методах.

На думку С.М. Алфьорова, об'єкт адміністративно-правового регулювання складають суспільні відносини як з приводу організації системи захисту прав громадян, так і ті, що утворюються у процесі безпосереднього здійснення компетентними державними органами захисту прав конкретних громадян [2, с. 9-10].

Таким чином, можна зазначити, що в результаті регуляторного впливу адміністративно-правових норм на ці суспільні відносини, вони набувають адміністративно-правового характеру.

Тому, варто погодитись із В.Б. Авер'яновим, який вважає, що в змісті адміністративно-правового статусу громадянина переважне місце мають посідати саме його права, за забезпечення реалізації або порушення яких держава несе відповідальність [3, с. 182].

Адміністративно-правові засоби захисту прав громадян, з одного боку, мають характеризуватися усіма ознаками, властивими засобам захисту взагалі, а з іншого боку, набувати й власних ознак, зумовлених їхньою адміністративно-правовою природою.

Основними засобами захисту прав громадян, на думку Г.Д. Гетьманцевої, є позов та звернення громадян [4, с. 39].

Позов може розглядатись як базовий засіб захисту прав громадян в рамках адміністративного судочинства, що, керуючись положеннями Кодексу адміністративного судочинства України, ініціює дану форму захисту й фактично зумовлює необхідність застосування адміністративним судом заходів захисту порушених прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Водночас, Г.П. Тимченко зазначав, що позов є основним і універсальним засобом захисту прав громадян [5, с. 28].

Також, як засіб захисту громадян можна розглядати і право на захист, яке виявляється у праві на оскарження, що характеризується правовою визначеністю та гарантованістю з боку держави та покладається в основу використання та застосування всіх засобів, способів і форм адміністративно-правового захисту.

Слід підкреслити, що вказані засоби адміністративно-правового захисту та правильний підхід до їх розуміння і застосування сприяють ефективному забезпеченню та реалізації захисту прав громадян.

В.О. Іванцов стверджує, що адміністративно-правові засоби є одним з ефективних структурних елементів охоронної діяльності органів держави, спрямованої на формування та розвиток суспільних відносин у різноманітних галузях [6, с. 3].

Із думкою науковця слід погодитись, адже владно-розпорядча діяльність відповідних правоохоронних органів щодо інших органів державної влади так само виступає в ролі своєрідного адміністративно-правового засобу, що сприяє виявленню, усуненню й запобіганню порушенням прав громадян, а отже, їхньому захисту. Тому, слід вважати, що широке застосування правоохоронними органами усього розмаїття адміністративно-правових засобів сприяє продуктивному здійсненню різних механізмів захисту прав громадян.

Таким чином, усі ті правові явища, діяння й заходи, що відповідно до адміністративного законодавства зумовлюють і забезпечують владно-розпорядчий вплив на організацію та реалізацію захисту прав громадян в Україні і є адміністративно-правовими засобами захисту прав громадян. При

цьому, адміністративно-правові засоби можуть виступати елементом різних форм захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина й у цілому забезпечують адміністративно-правову форму захисту прав громадян.

Саме адміністративно-правові засоби захисту прав громадян виявляють ключове значення в аспекті забезпечення належної організації та реалізації державно-юридичної правозахисної діяльності, націленої на попередження й припинення правопорушень, а також відновлення прав громадян, адже, як зазначає В.Б. Авер'янова, недосконалість застосування засобів охорони та захисту прав людини є однією з основних проблем їх юридичного гарантування в Україні [1, с. 168]. Тому, вирішення даного питання вимагає забезпечення не тільки внутрішньої системності адміністративно-правових способів, але й їх узгодженості з адміністративними засобами захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Підсумовуючи викладене, варто підкреслити те, що адміністративно-правові засоби як засоби державно-юридичної правозахисної діяльності є одним із ключових елементів правозахисного механізму й забезпечують організацію та реалізацію захисту прав громадян, сприяючи використанню і застосуванню форм і способів такого захисту. Адміністративно-правові засоби включають в себе різні за своєю сутністю і призначенням заходи та діяння, до основних яких належать позов та звернення громадян, а також оскарження, що мають на меті відновлення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також забезпечують запобігання та припинення правопорушень.

Література:

1. Виконавча влада і адміністративне право / за ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2002. 668 с.
2. Алфьоров С. М. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
3. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики заг. ред. В. Б. Авер'янова. НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького : Факт, 2003. 384 с.

4. Гетьманцева Н. Д. Засіб, спосіб і форма захисту трудових прав : монографія. Київ : Адвокат, 2009. 185 с.

5. Тимченко Г. П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Харків, 2002. 20 с.

6. Іванцов В. О. Адміністративно-правові засоби протидії правопорушенням в галузі фінансів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Іванцов В. О. Харків, 2010. 20 с.

УДК 343.9

Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ЖІНКАМИ ЗЛОЧИНІВ КОРИСЛИВОГО СПРЯМУВАННЯ

Мороз А.І.

студентка юридичного факультету

Київський університет права

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

Соціологічна теорія визнає примат соціальних факторів у детермінації злочинності. Це повною мірою стосується й жіночої злочинності, хоча певні біологічні чинники, властиві жінкам, неможна відкидати. В першу чергу, саме соціальні фактори визначають відмінності між жіночою і чоловічою злочинністю. Йдеться про відмінності у соціальних ролях жінок і чоловіків, що відбиваються на особливостях їх поведінки, в тому числі й злочинної.

Характерний для ХХ століття процес емансипації жінок разом з позитивним мав і негативний бік. Жінки все більше оволодівають чоловічими професіями (армія, поліція, політика, спорт тощо), у зв'язку з чим не можуть (або й не хочуть) займатися тільки домашнім господарством та вихованням дітей.

Вважають, що маскулінізація жінок призводить до появи у них чоловічої психології, що й штовхає певну їх частину до вчинення злочинів (убивств, нанесення тілесних ушкоджень, шахрайства, грабежів, розбої тощо).

Жінки ж частіше вчиняють злочини з корисливою спрямованістю і лише в деяких випадках можуть застосувати насильство до жертви злочину. Крім того жіноча злочинність є більш латентною ніж чоловіча [3, с. 9].

Найпоширенішими злочинами за участю жінки залишаються злочини з корисливою спрямованістю. До них відносять крадіжки (35%) та шахрайства (19,1%) . Але щодо процентного співвідношення вчинення жінками шахрайства, то за даними різних науковців, доля жінок, які скоїли шахрайства, відрізняється – 13% , 41%, 30%[2,с.8]. Що стосується грабежів та розбоїв, то протягом тривалого часу питома вага жінок у вчиненні таких злочинів була незначною й виступали вони, при вчиненні таких злочинів, переважно у «другорядних ролях», у зв'язку з чим вивченню цих злочинів приділялося менше уваги [1, с. 3].

Кількість вчинених жінками крадіжок особистого майна за останні роки зростає. Відповідно до статистичних даних МВД кожною п'ятою жінкою вчинено злочин у вигляді крадіжки. Крадіжки усіх видів найчастіше жінками вчиняються саме у містах, серед них вагома частка тих осіб якими вже вчинялися крадіжки та які були вже покарані. В основному крадіжки вчиняються жінками старшого віку, велика частка з яких є бездомними. Для жіночого населення є характерним вчинення крадіжки шляхом довіри, особливо на залізничному транспорті та квартирах.

При вчиненні жінками крадіжок предметами злочину стають коштовні речі: мобільні телефони, техніка, ювелірні вироби, одяг та гроші. А у зв'язку з тим, що розмір заробітної плати, подекуди, не відповідає ринковим цінам на товари та на послуги першої необхідності, то, як наслідок, жінка йде на вчинення крадіжки недорогих речей, продуктів харчування тощо.

Жінками набагато частіше, ніж чоловіками вчиняються злочини, щодо обману споживачів, це пояснюється зайнятістю жінок у таких сферах як: громадське харчування, торгівля, обслуговування і матеріально-технічне обслуговування. У віковому критерії за даний вид злочину засудженими є переважно особи жіночої статі до 40 років.

Ще до недавніх часів жінки в основному давали хабарі або ж були посередниками у наданні хабаря, нині ж ситуація повністю змінилася, серед жінок зросла частка тих хто їх отримує. Напевно, це залежить від більшої жіночої соціальної активності, та від прогресування у розвитку ринкової економіки і пов'язаної з нею адміністративної діяльності.

Також глобально зростає частка жінок серед яких вчиняються злочини проти державної влади, - достатньо характерна риса сучасної злочинності. Останнім часом також спостерігається поширення службових злочинів, на сам перед зловживання владою або службовим становищем, службова не вдалість, оскільки все більша кількість жінок є задіяними на господарській діяльності.

Сфера, де жінки виконують свої професійні функції, пов'язана з можливістю доступу до матеріальних цінностей це торгівля, бухгалтерія, громадське харчування, або ж до корупційних схем це медицина, освіта.

Щодо шахрайства, яке вчиняється жінками, то якщо раніше злочини вчиняли неосвічені, морально нестійкі жінки, та жінки, які характеризувались антисоціальними установками, то сьогодні зростає кількість злочинниць з вищою освітою, які мають сім'ї, працюють .

Нерідко саме жінки володіють здатністю "привернути до себе увагу" та отримати підтримку не тільки рідних і близьких, але й сторонніх людей. Такі якості сповна і досить ефективно використовуються жінками-шахрайками у вчиненні своїх злочинних діянь. Слід зазначити, що жінкам-шахрайкам властиве вміння пристосовуватися до умов економічного і суспільного життя, які швидко змінюються. Доречно було б зауважити, що в 67% випадків жертвами жіночих шахрайство стають самі ж жінки [2, с.10].

При вивченні жіночої злочинності слід звернути увагу на фактори, які сприяють вчиненню жінками злочинів. В більшості випадків така злочинна діяльність жінок пов'язана з негативними процесами, викликаними трансформацією українського суспільства. Жінки емоційніше реагують на економічні негаразди у суспільстві, які підштовхують їх до вчинення крадіжок, шахрайства, зайняття проституцією, скоєння тяжких злочинів, торгівлю дітьми

тощо. До того ж побутова та сімейна невлаштованість, втрата життєвих перспектив, моральна занедбаність формують у більшості злочинниць специфічну життєву стратегію, яка виправдовує їх злочинну діяльність. Через призму таких негативних явищ жінки втрачають самоконтроль, психічну рівновагу, стають більш знервованими, у зв'язку з чим, інколи, проявляють схильність до вживання алкогольних напоїв, наркотиків і під дією цих речовин можуть вчиняти злочини.

Адже як свідчить статистика майже 40% злочинів вчиняється жінками в нетверезому стані чи під дією наркотичних речовин [1, с.10–11].

Сім'я глибоко впливає на формування у жінки як позитивної, так і негативної поведінки. У злочинниць чітко простежується зв'язок між сімейним неблагополуччям і анти суспільними проявами. Часто корислива злочинність жінок пов'язана із сімейно-побутовими проблемами, матеріальною залежністю. Керуючись хибним почуттям відповідальності за матеріальне становище родини, вони прагнуть покращити свій життєвий рівень, вчиняючи корисливі злочини. Впевнені в тому, що вчинили злочин заради родини та дітей, і це їх виправдовує, отримані незаконним шляхом гроші вони найчастіше спрямовують на задоволення тих потреб, що є першочерговими і життєвою необхідністю.

Отже, ступінь суспільної небезпеки посягання на особисту власність громадян значно зростає. Питома вага жінок, якими вчиняються корисливі посягання, зумовлює актуальність аналізу таких злочинів, вияву тих особливостей та специфіки, які є притаманними такій жіночій злочинності.

Література:

1. Нікітенко С. В. Профілактика корисливих та корисливо-насильницьких злочинів, скоєних жінками на тлі наркоманії. Автореферат дисертації канд. юрид. наук. Національний університет внутрішніх справ. Х., 2004. с.20

2. Попов К.Л. Жертва шахрайства: віктимологічне дослідження: Автореферат дисертації канд. юрид. наук. Національна академія наук України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К.,2007. с.20

3. Федусик. В.В. Жіноча злочинність в Україні (кримінально-правові та кримінологічні проблеми): Автореферат дисертації канд. юр. наук. Одеська національна юридична академія. О., 2001. с.20

УДК 346.3

Юридичні науки

ТРАНСПОРТНІ ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ, ЯК ЦІЛІСНА ДОГОВІРНА СИСТЕМА ТРАНСПОРТУВАННЯ

Павленко О.М.

*Студент юридичного факультету
Київський університет права
Національної академії наук України*

Функціонування цілісної системи транспорту та її елементів значною мірою забезпечується транспортними договорами. Під транспортними договорами розуміються господарські угоди, спрямовані на організацію та/ або забезпечення перевезення вантажів та надання інших транспортних послуг учасникам економічних відносин. Як правило, транспортні договори укладаються з обов'язковою участю транспортних компаній або (частково) індивідуальних підприємців, що спеціалізуються на транспортних перевезеннях [1, с. 136].

Система транспортних договорів включає в себе три групи договорів: договори стосовно організації перевезень, договори на перевезення вантажів, договори на допоміжні перевезення. Така група транспортних контрактів сприяє ефективнішому функціонуванню транспортної системи держави, призначеної забезпечити національну економіку вантажоперевезеннями.

У сфері підприємницької діяльності організаційні договори в транспортній галузі частіше спрямовані на координацію обсягу перевезень та забезпечення підходящих умов для перевезень. Дані угоди показують заплановані основи перевезень в економічній сфері, що обумовлюється специфікою самого транспорту та необхідністю забезпечення його ефективності [2]. Вказується в організаційних договорах, як правило, обсяг та умови перевезення, які не передбачені у

законодавчих актах та інші умови, з урахуванням специфіки перевезення певного виду вантажу, конкретних відправників, іншими особливостями.

Організаційний договір є двосторонньою угодою, укладається між перевізником і вантажовідправником, та є довгостроковим. Договором передбачаються також інші умови перевезення, в тому числі порядок розрахунків, умови надання транспортних засобів тощо.

Різновидом організаційних транспортних договорів є вузлові договори, вони укладаються на тривалий термін (зазвичай до 5 років) і визначають умови роботи залізничних станцій та інших транспортних організацій, що займаються прямими змішаними перевезеннями. Такі угоди є обов'язковими для транспортних організацій, які беруть участь в прямих змішаних комунікаціях, і тому будь-яка зацікавлена сторона має можливість звернення до комерційного суду за стимулом для укладення такої угоди.

Організаційні договори транспорту є консенсуальними, тобто такими, що вважаються укладеними в момент, коли сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Найбільш поширеними різновидами транспортних договорів у сфері господарювання є: договори перевезення вантажів; договори транспортного експедирування; договори про подачу та забирання вагонів; договору на експлуатацію залізничної під'їзної колії; договору буксирування; договори каботажу та ін. [1, с.137].

За договором залізничного перевезення вантажів на залізницю покладається обов'язок доставити вантаж, завірений вантажовідправником, до місця призначення і доставити його одержувачеві, а відправник зобов'язується сплатити за перевезення фіксовану плату. Основним транспортним документом є коносамент, оформлений відповідно до Статуту залізниці. Коносамент є письмовим двостороннім договором ,обов'язкового харатеру про перевезення вантажів між відправником та залізницею на користь третьої особи – вантажоодержувача.

Коносамент одночасно виступає як договір про збереження вантажу, щоб гарантувати оплату належного вантажу та іншу оплату за перевезення. [3, с.69].

Договір на перевезення вантажів громадським транспортом укладається відповідно до цивільного законодавства. Даний договір є двосторонньою угодою між замовником та підрядником, складається у письмовій формі. Істотними умовами такого договору є: найменування та місцезнаходження сторін; найменування та кількість вантажу, його упаковка; місце і час навантаження та вивантаження; транспортні витрати; інші умови, погоджені сторонами.

Річний договір на перевезення на автомобільному транспорті може укладатись з постачальницько-збутової чи іншої посередницької організації, яка не виступає замовником автотранспорту. Відповідно до річного договору затверджуються місячні плани та визначаються декадні планові завдання на перевезення вантажів на перший місяць кварталу. Таким чином, річний договір про організацію перевезень визначає взаємини сторін, якими виступають перевізник і вантажовідправник, щодо виконання плану перевезення вантажів.

Автомобільний перевізник має право: відмовити в прийомі вантажу для перевезення, якщо замовник не підготував вантаж або необхідні документи, або вніс без попереднього узгодження зміни в реквізити цих документів; відмовити в перевезенні товару, якщо замовник подає на перевезення вантаж, не передбачений договором перевезення, упаковка вантажу не відповідає встановленим законом вимогам, пошкоджений контейнер або неясний друк пломби тощо [3, с. 67].

Умови перевезення вантажів морем визначаються за домовленістю сторін. Морські перевезення для державних потреб здійснюються у порядку, передбаченому чинним законодавством України. Перевізник і власник вантажу при необхідності здійснювати систематичні перевезення вантажів можуть укладати довгострокові угоди про організацію морських перевезень.

Відповідно до договору на перевезення вантажів морським транспортом, на перевізника або фрахтувальника покладається обов'язок перевезти довірені йому відправником товари з порту відправлення до порту призначення та доставити його особі (одержувачу), уповноваженій на отримання товарів, а відправник або фрахтувальник зобов'язується сплатити встановлений збір (фрахт) за перевезення. Чартер і фрахтувальник – це особи, які уклали один з одним чартерний договір (чартер).

Договір морського перевезення укладається у письмовій формі. Документи, які підтверджують наявність і зміст договору морського перевезення вантажу, є: чартер рейсу, коносамент та інші документи. Необхідно звернути увагу, що чартер рейсу застосовується, якщо в договорі передбачена умова забезпечення перевезення всього судна, його частини або окремих суднових приміщень. У свою чергу, коносамент – якщо в договорі не передбачено умову, вказане вище [4, с. 394].

За договором про фрахтування судна на деякий час судновласник зобов'язується надати судно чартерові для перевезення пасажирів, вантажів та інших цілей товарного перевезення протягом визначеного часу за встановлену плату (фрахт). Тимчасовий чартерний договір повинен бути укладений також у письмовій формі.

За договором оренди судна власник судна (орендодавець) зобов'язаний передати фрахтувальнику (орендарю) судно без екіпажу для використання для торговельного перевезення протягом визначеного періоду, після чого право власності на судно переходить до лізинг одержувача. Орендар надає згоду на сплату лізингового збору, який включає плату за користування судном та його вартість за договором морської оренди.

Договір оренди укладається у письмовій формі. Наявність і зміст договору оренди судна може бути підтверджена тільки письмовими доказами.

Таким чином, законодавством України передбачені різні види транспортних договорів, якими забезпечується господарська діяльність підприємств транспорту. Такі договори укладаються залежно від виду транспорту, характеру перевезень, типу вантажу тощо. Особливості укладання таких договорів, істотні умови та форма договорів регулюються законодавством України.

Література:

1. 30 Господарське право України : підручник : у 2 ч. Ч. 1. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.

2. Закон України “Про транспорт” від 10.11.1994 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233/94-%D0%B2%D1%80>

3. 41 Трегубенко Г.П. Господарське право: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 107 с.

4. 42. Щербин В. С. Господарське право: підручники. 6–те вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

УДК 343.3/7(477)

Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ
240-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ «НЕЗАКОННОГО
ВИДОБУВАННЯ, ЗБУТУ, ПРИДБАННЯ, ПЕРЕДАЧІ, ПЕРЕСИЛАННЯ,
ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ПЕРЕРОБКИ БУРШТИНУ»

Павловська Анна Анатоліївна

кандидат юридичних наук

доцент кафедри кримінального права

Ісевич Олег Олексійович

здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»

за спеціальністю «Право»

Національна академія внутрішніх справ

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин» від 19.12.2019 р. положення КК були доповнені новою статтею 240-1 «Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину» [1].

Суспільно-небезпечне діяння, передбачено ст. 240-1 КК, знаходиться в розділі VIII КК «Злочини проти довкілля», що дозволяє говорити про довкілля як родовий об'єкт даного злочину. Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 240-1 КК, варто вважати встановлений порядок раціонального і комплексного використання й охорони корисних копалин загальнодержавного значення – бурштину. Додатковим факультативним об'єктом злочину можуть бути життя і здоров'я особи, інші блага.

Предметом злочину є бурштин. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р. № 827 «Про затвердження переліків

корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення», бурштин є видом неметалічних корисних копалин загальнодержавного значення, а саме – ювелірною сировиною (дорогоцінним камінням) [2].

Проблема, яка пов'язана з предметом незаконного видобування, збуту, придбання, передачі, пересилання, перевезення, переробки бурштину полягає в тому, що в ч. 1 ст. 240-1 КК законодавцем не визначено, скільки особа має видобути корисних копалин у вигляді бурштину, щоб вчинене нею визнавалось злочином. Це означає, що формально під ознаки складу злочину, описаного в ч. 1 ст. 240-1 КК, підпадає і видобування 10 грамів бурштину. Як вказано в науковій літературі, Володимирецький районний суд Рівненської області визнав особу винуватою у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 240 КК, за незаконне видобування нею бурштину вартістю 1 грн. 15 копійок. Водночас Первомайський міський суд Луганської області за цією самою нормою кваліфікував діяння особи, яка незаконно видобула щонайменше 500 тонн кам'яного вугілля вартістю понад півмільйона грн. [3, с. 129]. Якщо мова йде про малозначність діяння, то правоохоронні органи та суд мають застосовувати ч. 2 ст. 11 КК. Однак виникає питання: де знаходиться межа між злочинним і незлочинним (малозначним)? Ні кримінальне, ні адміністративне законодавство відповіді на це питання не дає. Описані ситуації не сприяють ефективній протидії аналізованому злочину.

Зазначимо, що диспозиція ст. 240-1 КК має бланкетний характер і передбачає звернення до нормативно-правових актів, які регламентують використання та охорону бурштину, а також до дозволів, які видаються уповноваженим державним органом конкретним надрокористувачам.

Об'єктивна сторона аналізованого злочину включає діяння у формі:

- Видобування – це вилучення предметів злочину усіма можливими способами із природного середовища; [4, с. 140].
- збуту, який полягає в умисній передачі предмету злочину (бурштину) іншій особі поза встановленим порядком шляхом продажу, обміну, дарування, сплати боргу;
- придбання – вчинення умисних дій, пов'язані з їх набуттям (за

винятком викрадення, привласнення, вимагання або заволодіння шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем) всупереч передбаченому законом порядку – в результаті купівлі, обміну, привласнення знайденого, одержання як подарунок, на відшкодування боргу;

- зберігання – це умисні дії, які полягають у володінні (незалежно від тривалості в часі) без відповідного дозволу або із простроченням його дії предметом злочину (бурштину), що знаходиться не при особі, а в обраному винною особою місці;

- передачі – надання бурштину як предмету аналізованого злочину іншій особі у володіння, для тимчасового зберігання чи використання без передбаченого законом дозволу;

- пересилання – це незаконне переміщення предмету злочину (бурштину) у просторі шляхом відправлення поштою, багажем, посильним або в інший спосіб з одного місця в інше в межах території України;

- перевезення полягає в умисному переміщенні предмету злочину (бурштину) будь-яким видом транспорту в межах території України з порушенням порядку і правил, установлених чинним законодавством;

- переробки – тобто використання одного матеріалу, в результаті чого створюється нова річ.

Злочин у ч.1 ст. 240-1 КК має формальний склад і є закінченим з моменту вчинення будь-якого вищевказаного діяння.

Аналізуючи ознаки суб'єкта злочину, передбаченого ч. 1 ст. 240-1 КК, зазначимо, що ним може бути лише фізична особа – людина. Такий висновок впливає безпосередньо зі змісту КК, в якому визначено, що кримінальній відповідальності підлягають лише громадяни України, іноземці або особи без громадянства.

Суб'єктивна сторона незаконного видобування, збуту, придбання, передачі, пересилання, перевезення, переробки бурштину характеризується лише прямим умислом.

Вчинення будь-якого з діянь, передбачених у частині 1 аналізованої норми у значних розмірах становить кваліфікований склад злочину (ч. 2 ст. 240-

1 КК). Відповідно до примітки до даної статті, під значним розміром у цій статті слід розуміти вартість бурштину, що у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Варто нагадати, що з 1.01.2020 р. о 31.12.2020 р. ця сума становитиме 105100 грн.

Іншими кваліфікуючими ознаками є вчинення діяння:

- повторно (ч. 2 ст. 240-1 КК) – як зазначено в ст. 32 КК, повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК, а вчинення двох або більше злочинів, передбачених різними статтями КК, визнається повторним лише у випадках, передбачених в Особливій частині КК;

- на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду (ч. 2 ст. 240-1 КК). До природно-заповідного фонду України належать: природні території та об'єкти (природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва) [5];

- службовою особою шляхом використання свого службового становища (ч. 3 ст. 240-1 КК). Згідно з ч. 2 ст. 18 КК, службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом [6].

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин» від 19.12.2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р. № 827 «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%>.
3. Дудоров О.О., Комарницький М.В., Калмиков Д.О. Кримінальна відповідальність за незаконне видобування корисних копалин в Україні : монографія. Суми : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. 567 с.
4. Мала гірнича енциклопедія : в 3-х томах : Т. 1 / За ред. В.С. Білецького. Донецьк : Донбас, 2004. 461 с.
5. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
6. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B1%BD#Text>

Юридичні науки

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Рудик Ігор Миколайович

заступник завідувача відділу

криміналістичних видів досліджень

Болдирєв Сергій Анатолійович

завідувач сектору трасологічних досліджень

відділу криміналістичних видів досліджень

Полтавський науково-дослідний експертно-

криміналістичний центр МВС України

Ніхто вже не ставить під сумнів, що саме високий рівень корупції є найбільш проблемною для України, оскільки це негативне явище

найбільше обкрадає не тільки бюджет, але й кожного українця. Українці вже звикли в соціальних мережах чи за приватними розмовами обурюватися високим рівнем корупції. Однак, коли справа доходить до того, що треба «дати хабар», то українці приймають цей спосіб вирішення їхніх проблем як належне, а не прагнуть викривати корупціонерів.

Правові фактори економічної корупції по суті є формальним виразом її політичних причин та умов. Корупціогенність правового комплексу охоплює значне число взаємопов'язаних явищ законотворчості, правозастосування, правової свідомості, правового виховання та правової поведінки. Також потрібно визначитись із тим, у чому полягає різниця у протидії і у запобіганні корупції. Запобігати повинні уповноважені суб'єкти ще до самого факту корупційного діяння, а протидіяти вони повинні вже злочину, що має або мав місце. Сама сутність правової норми, як загального правила поведінки, припускає необхідність наділення правозастосовника певною свободою дій. Чим більше цієї свободи, тим ширше об'єктивні можливості для зловживання нею. Окремі фахівці мають чітку позицію, що якби можна було замінити загальні для всіх правила поведінки індивідуальними, проблема корупції, узагалі, зникла б разом із правовими нормами, оскільки відпала б необхідність їх застосування [5]. Але, звичайно, з іншого боку потрібно розуміти і інший аспект цієї проблеми: надмірна жорсткість норми не дає шансів виправити несправедливість при її застосуванні і навпаки дає змогу на вчинення найбільше безпечних корупційних правопорушень, тобто дачу і отримання неправомірної вигоди за завідомо незаконні дії (бездіяльність). Навіть до сьогодні вітчизняні законотворці не визначили критерії допустимого рівня ентропії невизначеності правової норми. Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання, Харків 2017 71. У даному зв'язку на правозастосовувачі лежить обов'язок, який дуже важко застосувати, а саме конкретизувати правові установлення і заповнити існуючі у них прогалини. Тлумачення Законів самим законодавцем (незважаючи на очевидні його переваги) відійшло на другий план, і в основі має місце безсистемний характер [1]. Наразі потреба в однаковому тлумаченні правової норми тлумаченні має набагато більше значення ніж раніше.

Ця гострота проявляється у найбільш великих законодавчих актів – кодексів, що закріплює велике число так званих оціночних норм, що повинні регулювати (охороняти) економічні відносини. Правова система України сьогодні у значній мірі дестабілізована хаотичним поширенням нелегітимного судового прецеденту, коли місцевий та регіональний досвід певних судових рішень одразу ж поширюється і використовується правозастосовниками інших регіонів як нормативний стереотип. Також можна приділити увагу Кримінальному кодексу України. Наприклад, у примітці до ст. 364 КК, наразі змінено поняття «істотна шкода» та «тяжкі наслідки» як ознаки складу певних злочинів: на сьогодні визнається наслідком лише матеріальна майнова шкода, у 2017 р. її сума складає 80 тис. грн, а тяжкі наслідки становить 200 тис. грн. Тепер за ст. 367 КК неможливо нікого притягнути за службову недбалість у разі заподіяння матеріальної немайнової шкоди (наприклад, падіння снігу або бурульки, що спричинило смертельний наслідок). Але така декриміналізація невиправдана, не відповідає інтересам суспільства. Або, наприклад, розглянемо ст. 369-2 «Зловживання впливом» та ст. 172 «Грубе порушення законодавства про працю». Тепер у примітці до ст. 369-2 та у диспозиції ч. 1 ст. 172 міститься посилання на Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», проте цей Закон вже втратив чинність в 2014 році. Якщо ми візьмемо усі точки зору науковців з цієї проблеми, то ми виділимо наступні загальні правові чинники зростання корупції: – чисті прогалини у правовому регулюванні антикорупційної політики (відсутність Закону про нормотворчість, Закону про антикорупційну експертизу тощо); – панування в національному законодавстві сферу правових норм, що не мають ніякого офіційного тлумачення; – висока вага так званого делегованого законодавства, переданого самим законодавцем іншим органам влади повноважень, щодо врегулювання тих чи інших відносин, які прямо не врегульованих у Законі; – низький рівень заробітних плат та соціальних виплат порівняно з іншими державами Європи; Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання, Харків, 2017 72 – очевидний недолік адміністративно-правових заборон на особисті види корупційної поведінки чиновників, наділених

досить різними повноваженнями у сфері економіки [1; 4; 6]. Потрібно зазначити, що моральні фактори корупції слід відрізняти від інформаційних і психологічних, оскільки в основному вони співвідносяться як приватне, особливе і загальне. Також не слід, на нашу думку, змішувати їх із факторами корупції, що проявляються у сфері офіційно схвалюваних етичних норм. Специфіка останніх полягає в тому, що суспільна моральність може включати значно більшу, ніж мораль, кількісних пережитків, що продукують корупцію. Серед найбільш поширених пережитків суспільної свідомості, що мають корупціогенний характер, слід виділити: 1) ініціативну готовність платити за реалізацію своїх інтересів, що і так є законними; 2) ініціативну готовність винагороджувати різноманітні незаконні дії, що пов'язані з реалізацією інтересів, звільненням від юридичної відповідальності за несплату податків, 3) неготовність до активної протидії корупційному вимаганню у зв'язку з реалізацією інтересів (ухилення від звернення за допомогою до правоохоронних органів і від допомоги правоохоронним органам, наділеним повноваженнями у сфері боротьби з корупцією) [5]. Також є дуже складне питання організації боротьби з корупцією – є питання про те, в якому співвідношенні повинні знаходитися між собою профілактичні та каральні заходи. Необхідність забезпечення пріоритету попередження корупції перед покаранням за неї зазвичай лише декларується. Насправді ж більшість сучасних держав витрачає на кримінальне переслідування за корупцію набагато більше коштів, ніж на те, щоб її попередити. Думка про те, що легше попередити корупцію, ніж бути вимушеним карати за неї, можливо і правильно, але лише в тому разі, коли країна володіє необмеженими ресурсами. Сьогодні Україна витрачає на боротьбу зі злочинністю в цілому близько 9 % свого річного бюджету. Практично це кошти, що витрачаються на розкриття і розслідування приблизно 3,5–3,9 млн. злочинів на рік [5]. Поширеність корупційних та інших злочинів у значній мірі залежить від того, як їх розкривають, а також – від невідворотності покарання за них. Перше і друге – це зовсім не синоніми. За статистикою, практично всі виявлені факти надання та одержання неправомірної вигоди розкриваються. Покарання призначається лише

в кожному четвертому – п'ятому випадку! Разом із Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання. Харків, 2017 73 тим є позитивні зміни щодо недопущення звільнення корупціонерів від кримінальної відповідальності за ст. 45–48 ККУ, неможливість призначення їм більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК) та неможливість звільнення корупціонерів від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК). На мій погляд, середньостатистичний корупціонер у змозі сприйняти подібну загрозу відплати як серйозну перешкоду до вчинення корупційних дій. А найцікавіше, що саме законодавство передбачає ряд підстав для незастосування покарання, навіть у випадках винесення обвинувального вироку. Щоб зрозуміти масштаби корупції у різні роки, що за підсумками перевірки виявлено у 2007 виявлено 47 тис. порушень законодавства про державну та муніципальну службу, за фактами корупції порушено 600 кримінальних справ, 6700 чиновників притягнуті до кримінальної відповідальності. Однак, цією перевіркою були охоплені чиновники лише регіонального рівня в Україні [2]. Натомість Генеральний Прокурор сказав, що у 2016 році порушено 600 кримінальних справ стосовно корупційних злочинів [7]. Наразі Україна показує те, що має прагнення бути правовою європейською державою. Якщо ми подивимося на практику багатьох демократичних європейських країн, то побачимо, що, не дивлячись на те, що у законодавстві вказані жорсткі механізми контролю і заходи покарання, багатьом чиновникам і високопосадовцям вдається уникнути будь-якої відповідальності. У деяких країнах існує так званий «список недоторканих», до якого входять особи, яких не можна притягувати до відповідальності, навіть якщо вони вчинили корупційний злочин. Певний час в Україні до такого списку входили народні депутати України, але потрібно зазначити, що вже є позитивні зрушення, і декількох народних депутатів України за згодою Верховної Ради України було надано згоду на притягнення до кримінальної відповідальності. Проблем протидії корупції в українському суспільстві достатньо, і питання щодо їх подолання та посилення тиску на корупційну складову стає дедалі актуальнішим й необхідним для України.

Література:

1. Пенько В. Корупція в судовій системі: довідник. Луцьк: Луцьк право, 2008. 98 с. Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання. Харків, 2017 © Луценко І. П., 2017 74 2.
2. Михальченко О. М. Корупція в Україні як фактор соціальної та політичної дійсності. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. 2007. Вип. 35. С. 313–322. 3.
3. Корупція в Україні: 2004 рік (погляд із 2008 року): аналітичний звіт/ М. В. Буроменський, О. В. Сердюк, В. В. Фесенко, В. П. Колісник, Ф. В. Веніславський; Ін-т приклад. гуманітар. дослідж. Харків: Яшма, 2008. 224 с. 4.
4. Коткін С. Політична корупція перехідної доби. Київ: КІС, 2004. 440 с.
5. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія. Київ: Атіка, 2001. 304 с. 6.
5. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія. Київ: Акад. прокуратури України, 2008. 368 с. 7. Стало відомо, скільки корупціонерів покарали в Україні у 2016-му // PORT: сайт. URL: <http://uaport.net/uk/news/ua/t/1610/22/13026049> (дата звернення: 04.05.2017).

УДК 343.98.062

Юридичні науки

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИЛАДІВ ОБЛІКУ СПОЖИВАННЯ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ.

Сахненко Олена Володимирівна

завідувач відділу криміналістичних видів досліджень

Опанасенко Олег Миколайович

головний судовий експерт групи трасологічного обліку відділу криміналістичних видів досліджень

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України,

Питання збереження матеріальних цінностей було актуальним у всі часи, починаючи з давніх віків. Ще з часів неоліту людство навчилося помічати

об'єкти та місця зберігання цінностей. Кризова ситуація, що останнім часом відбувається в економіці держави, призвела до зростання випадків крадіжок енергоресів її споживачами.

Одним з найбільш розповсюджених у сфері захисту від подібних випадків є використання пломб, які встановлюються на лічильні механізми, такі, як лічильники води, електроенергії, газу, води та тощо, з метою запобігання несанкціонованому доступу до них. При опломбуванні даних лічильних механізмів здебільшого використовуються навісні пломби різних конструкцій.

Таким чином, саме збільшення випадків крадіжок енергоресурсів споживачами, як наслідок, стала причиною для постачальників збільшення кількості призначення судових експертиз та експертних досліджень приладів й систем обліку, які проводяться у державних експертних установах України.

Метою проведення таких експертиз та досліджень є виявлення спеціально встановлених, не передбачених заводом-виробником, пристроїв у обліковому механізмі лічильника споживання енергії та порушення пломб або пломбувальних елементів. Як правило, наслідком проникнення під кожух (кришку) лічильника є заздалегідь сплановані дії, спрямовані на збільшення похибки лічильника чи на «коригування» показів рахункового механізму у бік їх зменшення, але такі дії не можливі без порушення пломб або пломбувальних елементів, що захищають доступ до внутрішніх деталей механізму лічильника.

Пломба – одноразовий сигнально-контрольний, запобіжно-охоронний пристрій (знак), навішування якого на певні конструктивні елементи підконтрольного об'єкта унеможлиблює непомітність його несанкціонованого знімання, без порушення цілісності самої пломби або пломбувального елемента.

Маркувальне позначення – інформація у вигляді літерно-цифрового тексту та інших знаків на поверхні елементів пломби [1].

З плином часу методи розкрадання енергоресурсів вдосконалюються, злочинці використовують різноманітні способи підрбок, відкриття та повторного навішування пломб. Виникає потреба в протидії даним злочинним посяганням, що зумовило необхідність розробки міжнародного стандарту на

механічні пломби, який покликаний гарантувати відповідний рівень безпеки. Сьогодні ринок пломб є динамічним та гнучким: постійно з'являються нові різновиди пломб, пломби старих конструкцій замінюються на нові, досконаліші, хоча багато з них за надійністю контролю поступаються традиційним пломба́м простої будови (свинцевим пломба́м) [2].

Слід зауважити, що унікальність пломб полягає у масовому автоматизованому виробництві та одноразовому використанні, поверхні пломб мають стійкі тотожні технологічні ознаки для усієї випущеної партії. На цій підставі, а також внаслідок виникнення поверхневих слідів несанкціонованого відкриття, виникає унікальна можливість виявлення кримінальних слідів в результаті порівняння слідової картини досліджуваної пломби з її "первинним станом". Унікальність пломб заснована на секретності самого опломбування даної пломби заводом-виробником, ступенів її захисту від несанкціонованого відкриття без залишення відображеної слідової інформації.

Як засвідчує практика, сучасні пломби відрізняються від їх попередників, тим, що вони встановлюються вручну, тобто механічним способом, без додаткових пристосувань (пломбуючих лещат). У зв'язку з цим, виробник пломб пред'являє особливі вимоги до їх конструкції. Ці вимоги виражаються, в основному, в неможливості, на сучасному етапі розвитку техніки і технологій, відкриття [2].

Криміналістичне дослідження пломб – це система методів, прийомів і технічних засобів, які застосовуються у процесі дослідження пломб. Дане дослідження є частиною трасологічної експертизи, яка у свою чергу, є складовою частиною науки криміналістики. Дослідження базується на досягненнях природничо-технічних наук, а також спеціально розроблених для цілей криміналістики методів і прийомів дослідження [3].

Встановлення фактів пошкодження пломб і втручання в роботу лічильника споживання енергії потребує застосування спеціальних знань, якими володіють судові експерти, що мають кваліфікацію з експертної спеціальності «Дослідження знарядь, агрегатів, інструментів, і залишених ними слідів, ідентифікація цілого по частинах». Дані дослідження виконуються експертами-трасологами, які в ході

проведення дослідження, в основному, вирішують питання щодо виявлення пошкоджень пломб або пломбувальних елементів, встановлених на приладі обліку відповідного енергоресурсу, та здійснюють виявлення слідів механічного впливу на деталі його облікового механізму, що давало можливість знизити показники споживаної енергії.

В залежності від знань зловмисника правил навішування пломб, їхньої конструкції, наявного інструменту та матеріалів, у практиці зустрічаються різноманітні способи несанкціонованого знімання пломб, а саме:

1. Механічний.
2. Термічний.
3. Хімічний.
4. Маніпуляційний.
5. З попередньою підготовкою.
6. Комбінований.

Не слід виключати можливість замовлення зацікавленою особою іншої пломби з такими ж самими маркувальними позначеннями, як й у навішеної пломби.

Метою знімання пломб зазначеними способами та їх повторного навішування, після певних маніпуляцій з контрольованим об'єктом, є приховування факту несанкціонованого доступу до об'єкту. Тому зазначені способи спрямовані на маніпуляцію, непомітність та маскування слідів, що залишаються.

Механічний спосіб.

Найпоширеніший спосіб знімання та повторного навішування пломб, полягає в простому роз'єднанні складових частин пломби без їх ушкодження (руйнування) з подальшим з'єднанням і повторною установкою пломб.

Одним зі способів роз'єднання частин пломби є «важільний», при якому використовуються підручні засоби у вигляді голок, шила, ножа, та інше. Після видалення залишків пломбувального дроту, пломба збирається, а обламани при первинній установці частини приклеюються, і пломба встановлюється повторно. Даний спосіб використовується при знятті та повторному навішування більшості видів пломб, як простих так і складних:

- знімання пломби та навішування замість неї вже використаної пломби, або будь-якої іншої, заздалегідь підготовленої. При цьому іноді на пломбі маркувальні позначення або попередньо знищуються, або проставляються саморобними пломбувальними лещатами;

- шляхом витягування дроту з тіла пломби. Даний спосіб найбільш результативний коли канали пломби ізольовані, проходження дроту в них одинарне; коли пломба недостатньо міцно обтиснута; правопорушники часто використовують дрiт меншого діаметру, ніж оригінальний.

- роз'єднання цілісності дроту біля одного з вхідних отворів з подальшим його розширенням та закріпленням у ньому даного кінця дроту шляхом стискання тіла пломби;

- витягування вузла пломбуєчого елемента з попереднім розширенням каналу пломби з боку вихідного отвору;

- витягування вузла пломбуєчого елемента після температурного впливу на тіло пломби (в основному для поліетиленових пломб);

- перерізання пломбуєчого елемента з подальшим його з'єднанням;

- виведення кінців «якоря» з пазів (для пломб типу «Кристал»);

При несанкціонованому зніманні пломби, в якій не передбачений захист вузла замикання, використовується спосіб механічного впливу без роз'єднання деталей шляхом «відгинання» запірного вузла через отвір та щілину, вилучення пломбувального дроту (трос), видалення вузла замикання та повторної установки пломби на інший пломбувальний дрiт.

При несанкціонованому зніманні пломби з гнучким полімерним пломбувальним елементом, хвостик пломби вище отвору в корпусі обгортається металевією фольгою чи тонкою жерстю. Трубка з фольги, що утворилася при цьому, вводиться до отвору, відгинаючи пелюстки запираєчого елемента. За такої умови можливим є зворотній рух хвостика та його вивільнення з корпусу пломби. Далі хвостик знову вводиться до корпусу пломби та фіксується пелюстками запираєчого елемента.

У такий спосіб вдається відкрити пломби невисокої якості виготовлення, в яких зазор між хвостовиком та корпусом досить великий.

Сліди на пломбі після механічного способу знімання пломб:

1. Дріт в тілі пломби складається з декількох частин;
2. Розширені вхідні та вихідні отвори;
3. На внутрішніх поверхнях тіла пломби є ознаки витягування та розв'язання вузла пломбувального елемента;
4. Пошкодження елементів відбитка матриці, подряпини;
5. Сліди розширення армуючої скоби (в поліетиленових пломбах);
6. Сліди, які свідчать про «видалення» однієї зі складових частин складної полімерної пломби (приклад пломба типу «Lumiseal»);
7. Сліди на механізмі замикання, що вказують на роз'єднання механізму та корпусу пломби, зігнутість кінців «якоря» (приклад пломба типу «Кристал»).
Отвори в корпусі пломби в місці розташування механізму замикання;
8. Залишки клеючої речовини (сліди склеювання);
9. Часткова відсутність корпусу пломби, або іншої складової частини пломби.

Термічний спосіб.

При несанкціонованому зніманні пломби, що складається з декількох деталей, однією з яких є пломба-наклейка, використовується термічний спосіб, що являє собою температурний вплив на наклейку (електрофен), у процесі якого клеючий шар стає пластичним і надає можливість знімання та повторного встановлення зацікавленою особою пломби-наклейки, без утворення видимих неозброєним оком людини слідів.

Тепловий вплив безпосередньо на корпус пломби або відповідні частини даної пломби.

Просту полімерну пломбу вміщують в посудину з теплою водою, або гліцерином, щоб розм'якшити її корпус, потім видаляють пломбувальний механізм. Для повторного навішування використовується пломбувальний елемент меншого діаметру.

Пломби з гнучким полімерним пломбувальним елементом не санкціоновано знімають наступним чином: пластикові пелюстки запираючих елементів

піддають впливу високої температури, наприклад, шляхом занурення корпусу навішеної пломби у склянку з окропом.

При цьому пелюстки розм'ягчаються і можливим стає видалення хвостовика з корпусу без їхнього пошкодження.

Сліди на пломбі після термічного способу знімання пломб:

1. Порушення структури полімеру (пластмаси) пломби;
2. Повна або часткова відсутність липкого шару на пломбі-наклейці;
3. Змазаність відбитка матриці на мастичній пломбі.

Хімічний.

При несанкціонованому зніманні пломби, що складається з двох та більшої кількості деталей, після попереднього, маніпуляційного або механічного способу несанкціонованого знімання пломб, часто використовується хімічний спосіб з'єднання частин пломби. Подібна пломба, встановлена за видом первинного опломбування, створює видимість захисту контрольованого об'єкта.

На прикладі контрольної пломби «Стріла» розглянемо можливість несанкціонованого відкривання пломб, корпус яких має шов термічного зварювання, з маскуванням слідів відкривання.

За допомогою тонкого леза зрізається край частини корпусу пломби в місці розташування шва термічного зварювання. Край відгинається. Внаслідок проведених дій відкривається доступ до внутрішньої порожнини корпусу, в якій розташовано пластину запираючого елемента. За допомогою ножиць з тонкими лезами пластина, що фіксує хвостовик пломби, перекушується. Оскільки пластину зруйновано, вона більше не фіксує хвостовик, і хвостовик вільно висмикується з корпусу пломби. Частини зруйнованої пластини видаляються з порожнини корпусу. Таким чином пломба знімається з опломбованого об'єкта.

Далі за допомогою ножиць розрізається корпус іншої аналогічної пломби та видаляється з нього неушкоджена пластина запірної частини елемента. Вказана пластина вміщується до корпусу експериментальної пломби замість

зруйнованої пластини. Після цього за допомогою прозорого супер клею відігнутий край корпусу приклеюється до пластини корпусу в місці розташування шва термічного зварювання.

При обережному проведенні описаного вище комплексу дій на зовнішніх поверхнях досліджуваної пломби не залишається видимих неозброєним оком пошкоджень. Після затвердіння клею пломба повторно навішується на запірні пристосування опломбовуваного об'єкта.

Сліди хімічного впливу на пломбі:

1. Порушення структури полімеру (пластмаси) пломби;
2. Частково відсутній полімер (пластмаса) пломби при впливі кислот;
3. Сліди клеючого складу («супер клей»);
4. Несумісність лінії розділу.

Маніпуляційний.

Даний спосіб використовується при несанкціонованому зніманні пломби, роз'єднання складових частин якої потребує зусиль, без порушення цілісності даних її частин, шляхом заміни пошкоджених частин пломби, взятих з іншої аналогічної пломби.

При зніманні та повторній установці пломби, яка складається з двох і більшої кількості деталей, одна з яких номерна, що використовується не маркована деталь, взята з іншої пломби.

При зніманні та повторній установці пломби, яка складається із трьох і більшої кількості деталей, що має номерне маркування тільки на одній з них, та зусилля при роз'єднанні всіх деталей, без пошкодження двох з них, використовуються дві деталі, взятих з іншої пломби.

Слід зазначити що цей спосіб застосовується в тому випадку, якщо в особи, яка несанкціоновано знімає пломбу даного виду, є в наявності відповідні складові частини даного виду пломби або доступ до відповідних складових частин, та у зв'язку із цим, деякі з нижче перерахованих ознак кримінального знімання пломб можуть бути відсутні.

Сліди на пломбі після маніпуляційного (містять в собі механічний) способу знімання пломб:

1. Якщо застосовувався ключа речовина (сліди склеювання), тоді доцільно проводити комплексне дослідження разом з експертом-хіміком;
2. Подряпини вздовж механізму натяжіння (у пломбі типу «Lumiseal»);
3. Заглиблення на краю вхідних або вихідних отворів;
4. Тріщини в місці закінчення механізму натяжіння;
5. Мінус матеріал на пластині, якщо запасна пластина відсутня;
6. Побіління або розлом запобіжника.

З попередньою підготовкою.

При несанкціонованому зніманні пломби, що складається із двох або більшої кількості деталей, використовується спосіб механічного впливу на замикаючий механізм до моменту установки пломби, або навмисне недопаломбування простої пломби. Подібна пломба, встановлена зацікавленою особою, створює видимість захисту і дає можливість багаторазового знімання та повторного встановлення на контрольований об'єкт.

Пломби типу «Кристал» та інш. з «якірним» механізмом замикання злочинці несанкціоновано знімають шляхом загинання кінців «якоря» таким чином, щоб вони не фіксувалися в пазах пломби, а вільно виходили з пазів корпусу пломби.

Прості пломби (свинцеві, поліетиленові) злочинці несанкціоновано знімають шляхом слабкого обтискання тіла (корпусу) пломби таким чином, щоб на контактних поверхнях відобразилися відбитки матриці, а відтиски пломбувального елемента не відобразилися. Потім замінюється пломбувальний елемент, який використовувався при первинному опломбуванні, на інший пломбувальний елемент меншого діаметру.

Сліди на пломбі після описаного способу несанкціонованого знімання пломб:

1. Зігнутості, повна або часткова відсутність частин механізму замикання (кінців «якоря»).
2. Сліди повторного обтискання матриці для свинцевих пломб.

3. Можлива наявність сторонніх елементів (мікрочасток, мікрОВОЛОКОН).

4. Невідповідність пломбуєчого елемента.

Комбінований.

Часто злочинці комбiнують способи знімання та повторного навішування пломб таким чином:

- механічний-маніпуляційний;
- з попередньою підготовкою-термічний;
- з попередньою підготовкою-маніпуляційний та інше).

Сліди на пломбах після даного виду знімання та повторного навішування пломб будуть збігатися зі слідами несанкціонованого знімання та повторного навішування пломб [4].

Аналіз способів несанкціонованого знімання пломб показав, що проведення криміналістичного дослідження пломб є доцільним і є невід'ємною частиною при проведенні трасологічних досліджень приладів обліку споживання енергоресурсів.

Слід зауважити, що окрім проведення досліджень пломб при проведенні таких криміналістичних досліджень експертами-трасологами встановлюється факт виявлення слідів впливу сторонніх предметів за допомогою яких могли вноситись зміни в конструкцію деталей та механізмів лічильників. Особливу увагу експерти звертають на зовнішні та внутрішні поверхні корпусу, поверхні деталей вимірювального та відлікового механізму лічильника на предмет виявлення слідів впливу стороннього предмета, нашарування сторонніх речовин, виявлення спеціально встановлених, не передбачених заводом-виробником, пристроїв у обліковому механізмі лічильника та інше.

При проведенні трасологічного дослідження експертами у більшості випадків встановлюється два варіанти можливого впливу на лічильник: по-перше, це дія зовнішнім потужним магнітом (вплив постійного магнітного поля) для зупинки його механізму, по-друге – внесення змін в конструкцію відлікового механізму приладу. Також при цьому визначаються місця

розташування та характер слідів, які виникають при несанкціонованих втручаннях в механізм роботи лічильника та зміни його конструкції.

Підсумовуючи викладене є підстави зробити висновок про необхідність проведення відповідних експертиз у спірних питаннях між постачальниками енергоресів та споживачами, вдосконалення і розширення інформаційної бази та розвитку матеріальної бази, створення відповідної методики з проведення трасологічної експертизи різних за типом та конструкцією приладів та засобів обліку споживаної енергії, що в подальшому надасть підстави суду вирішувати питання щодо компенсації втрат енергії, які використовують її позаобліково.

Література:

1. Левицький А.О. Пломби для опломбування приладів обліку: методичні рекомендації / А.О. Левицький, С.М. Ваколюк. – Миколаїв, 2008.
2. Криміналістичне дослідження пломб. http://lar.naiu.kiev.ua/jspui/bit-stream/123456789/6093/1/Aref_Левицький (дата послання 28.04.2020).
3. Методика криміналістичного дослідження пломб з якірним механізмом замикання: Методика. [уклад. Левицький А.О., Прокопович Р.О.] / ДНДЕКЦ МВС України. – К., 2010.- 13 С.
4. Способи несанкціонованого знімання пломб. Сліди на пломбі після несанкціонованого знімання пломби певним способом. <https://linkedin.com/pulse/способи-несанкціонованого-знімання-пломб-сліди-на-kazavchinskyy> (дата послання 28.04.2020)

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Хлистік М.А.

викладач кафедри «Право»

Богуш М.Д.

студентка спеціальності «Право»

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

м. Луцьк, Україна

У будь-якій правовій державі людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, свобода і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Конституція України гарантує кожній людині незалежно від статі право на особисту недоторканність, повагу до її гідності, вільний розвиток своєї особистості [1].

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи пов'язані з грубим порушенням норм суспільної моралі та особистої свободи людини, тому санкції статей Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) за вищезазначені злочини передбачають одні з найсуворіших покарань, особливо, якщо потерпілими від таких злочинних посягань є неповнолітні особи.

Особливістю злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи є посягання на рівне право жінки чи чоловіка, які досягли віку статевої зрілості, бути вільними у вирішенні питань щодо власних статевих стосунків. Особи, які не досягли віку статевої зрілості, визнаються статево недоторканими, і це виключає правомірність статевих зносин з ними, в тому числі таких, що мають місце за взаємною згодою.

В Україні, відповідно до норм чинного кримінального законодавства, статево недоторканими вважаються особи, які не досягли шістнадцятирічного віку. Зокрема, санкція частини першої статті 155 КК України передбачає покарання у виді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк за статеві зносини з особою, яка не досягла

шістнадцятирічного віку, при цьому маються на увазі статеві зносини за взаємною згодою.

Варто зауважити, що до березня 2018 року стаття 155 КК України називалась інакше – «Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості» і передбачала відповідальність за добровільні статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Питання про досягнення потерпілою особою статевої зрілості вирішувалось на підставі висновку судово-медичної експертизи, призначення якої у таких випадках було обов'язковим. Відповідно до Правил проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 року № 6, встановлення статевої зрілості проводилось щодо осіб віком з 14 до 18 років [2].

Наразі, після внесення відповідних змін, суттєвим моментом для притягнення винного до відповідальності за статтю 155 КК України, є встановлення віку потерпілої особи, що має бути менше 16 років, а не статевої зрілості – такого фізіологічного стану організму людини, який характеризується здатністю до повного виконання статевих функцій. Зазначений підхід відповідає логіці не тільки чинного Сімейного кодексу України (далі – СК України) в цьому питанні (частина друга статті 23 СК України право на шлюб неповнолітньої особи пов'язує з досягненням нею шістнадцяти років), а й конструкціям інших статевих злочинів, обтяжуючі обставини вчинення яких пов'язуються саме з віком потерпілого, а не з фізіологічним станом неповнолітньої особи [3, с.208].

Слід підкреслити, що санкції статей, які розміщені у Розділ IV «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» КК України, передбачають більш суворі покарання для винних осіб, якщо потерпілими від цих злочинних посягань є неповнолітні, а особливо малолітні. Так, зґвалтування повнолітньої особи карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років (ч. 1 статті 152 КК України), зґвалтування неповнолітньої особи - позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років (ч. 3 статті 152 КК України); а такі ж

дії, вчинені щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, - позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років (ч. 4 статті 152 КК України); сексуальне насильство карається позбавленням волі на строк до п'яти років (ч. 1 статті 153 КК України), за такі ж дії щодо неповнолітньої особи може бути призначено покарання у виді позбавленням волі на строк від п'яти до семи років (ч. 3 статті 153 КК України), а ці ж дії, вчинені щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років (ч. 4 статті 153 КК України); вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк (ч. 1 статті 156 КК України), а ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи, - позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років (ч. 2 статті 156 КК України) [4].

Суспільна небезпечність злочинів сексуального характеру щодо неповнолітніх осіб полягає в тому, що вони посягають на нормальний моральний і фізичний розвиток неповнолітніх, їх статеву недоторканість, психічне та фізичне здоров'я.

Згідно інформації, розміщеній на сайті Офісу Генерального прокурора, протягом 2019 року зареєстровано понад 550 кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості дітей. Кількість потерпілих неповнолітніх лише від зґвалтувань сягнула 148 осіб, що більш ніж вдвічі у порівнянні з 2018 роком. За перший місяць 2020 року було зареєстровано вже 24 злочини сексуального характеру [5].

Отже, злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи – це суспільно небезпечні діяння, що порушують встановлений у суспільстві порядок статевої відносин і основні принципи статевої моральності, і які виражаються в посяганні на статева свободу та недоторканність особи.

Важко уявити усі негативні наслідки таких злочинів, адже, без сумніву, більшість з них є такими, які приносять багато болю, страждань, та навіть повністю ламають чи змінюють людське життя, особливо тяжкі наслідки вони можуть мати для неповнолітніх осіб.

Література:

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 // (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. - № 30. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 30.04.2020).
2. Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 року № 6. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95> (дата звернення 30.04.2020).
3. Марина Хоменко. Злочини проти статевої свободи і статевої недоторканості особи: особливості законодавчого регулювання сьогодні // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - № 11. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/40.pdf> (дата звернення 30.04.2020).
4. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 30.04.2020).
5. Інформація в розділі «Новини» на сайті Офісу Генерального прокурора. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=265953&fbclid=IwAR1ZRtPh_7GOWGL934SrAvz mzUCTLSNB4TtGeXN_oKwiRRM-Rqil d0UuLIs (дата звернення 30.04.2020).

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

Хлистік М.А.

викладач кафедри «Право»

Богущ О.Д.

студентка спеціальності «Право»

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

м. Луцьк, Україна

Відповідно до Конституції України кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших осіб від протиправних посягань[1]. Ось чому за певних обставин вчинки людей, зовні схожі на кримінальні правопорушення і зазвичай за вчинення яких настає кримінальна відповідальність, у певній конкретній ситуації мають інший зміст, який є суспільно корисним, у зв'язку з чим не визнаються злочинами. У таких випадках мова йде про обставини, що виключають злочинність діяння.

До обставин, що виключають злочинність діяння, Кримінальним кодексом України (далі – КК України), зокрема главою VIII, віднесено: необхідну оборону; уявну оборону; крайню необхідність; затримання особи, що вчинила злочин; фізичний або психічний примус; виконання наказу або розпорядження; діяння, пов'язане з ризиком; виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Розглянемо більш детально поняття необхідної оборони та умови правомірності її застосування.

Інститут необхідної оборони є одним з найстаріших у світових системах права, проте погляди науковців щодо підстав та меж застосування права на таку оборону й досі залишаються неоднозначними.

У Стародавньому Римі необхідна оборона визнавалась природнім правом, притаманним людині. За єгипетськими законами оборона була не тільки

правом, а й обов'язком відносно третіх осіб. За цими законами смертна кара призначалась тому, хто бачив убивство і не захистив, маючи на те можливість. Єврейське законодавство, крім захисту життя, допускало також оборону майна. Стародавнє німецьке право під необхідною обороною розуміло неосудне, некаране вбивство або нанесення ран [2, с.3].

Головною особливістю необхідної оборони в сучасному розумінні є те, що вона передбачає, з одного боку, порушення прав іншої сторони, яка посягає, а з іншого - оборона ця дійсно необхідна (іншими словами, вона вимушена), тобто це така оборона, коли людина поставлена в необхідність захищати своє право сама без сторонньої допомоги (припустимо, з боку правоохоронних органів або ж інших осіб).

В українському законодавстві поняття необхідної оборони закріплено у частині 1 статті 36 КК України, згідно якої необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони [3].

Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у спеціально передбачених в законі випадках, а саме: за умисне вбивство або умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони (статті 118 та 124 КК України). Проте слід зауважити, що санкції цих статей, враховуючи специфічні обставини скоєння цих злочинів, встановлюють не такі суворі покарання, як ті, що передбачені статтями 115 «Умисне вбивство» та 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження» КК України. Так, умисне вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років; а за умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі

перевищення меж необхідної оборони передбено покарання у виді громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправних робіт на строк до двох років, або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до двох років.

Зауважимо, що не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає.

Особа також не підлягає кримінальному покаранню, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту.

Варто підкреслити, що у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» №1 від 26 квітня 2002 року зверталась увага судів на те, що стан необхідної оборони виникає не лише в момент суспільно небезпечного посягання, а й за наявності реальної загрози заподіяння шкоди тому, хто обороняється [4].

Отже, кримінальне законодавство встановлює не лише кримінальну протиправність та караність суспільно небезпечних діянь, а й визначає обставини, за яких певні діяння, подібні за ознаками до злочинів, можуть визнаватися допустимими, прийнятними чи навіть соціально корисними та за своєю соціальною та правовою природою не є злочинними. Однією з таких обставин, що виключають злочинність діяння, є необхідна оборона. Проте правомірною вона може бути, враховуючи зміст статті 36 КК України, лише за таких умов:

1) допускається захист не лише своїх інтересів, але й державних і громадських інтересів, а також інтересів інших осіб;

2) захист здійснюється шляхом завдання шкоди тому, хто зазіхає, а не третім особам;

3) захист має бути своєчасним;

4) захист не повинен перевищувати меж необхідної оборони.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що, з одного боку, закон не позбавляє особу права захищати своє життя або життя близьких, а з іншого – це й же закон забороняє свавільно позбавляти життя особи, навіть якщо це був нападник. Тому при захисті себе або інших осіб від суспільно небезпечного посягання важливо враховувати межі необхідної оборони для того, щоб з потерпілого не перетворитися на злочинця.

Література:

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 // (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. - № 30. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 04.05.2020).

2. Плисюк Н.М. Зарубіжний досвід застосування кримінально-правових засобів протидії умисним вбивствам при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2008. - № 3. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/03_2008/08pnmdzz.pdf (дата звернення 04.05.2020).

3. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-341-14> (дата звернення 04.05.2020).

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» №1 від 26 квітня 2002 року. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02> (дата звернення 04.05.2020).

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ОБТЯЖУЮТЬ ПОКАРАННЯ,
ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ
КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Хлистік М.А.

викладач кафедри «Право»

Романчук В.В.

студентка спеціальності «Право»

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

м. Луцьк, Україна

В основу загальних засад призначення покарання, відповідно до кримінально-виконавчого законодавства України, покладені принципи гуманізму, справедливості, індивідуальності, відповідності покарання конкретному злочинному діянню [1]. Разом з цим, законодавством передбачена необхідність врахування рівня суспільної небезпеки конкретного злочинного діяння в сукупності з рівнем суспільної небезпеки особи, яка вчинила це діяння. Це реалізується, зокрема, і через урахування законодавчо закріпленого переліку обставин, які обтяжують покарання.

У статті 67 Кримінального кодексу України (далі – КК України) встановлено перелік обставин, які обтяжують кримінальне покарання. Перелік цих обставин є вичерпним, і розширеному тлумаченню не підлягає.

Так, при призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:

- вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою;
- вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності;
- вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
- тяжкі наслідки, завдані злочином;

- вчинення злочину щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини;

- вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;

- вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;

- вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;

- вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;

- вчинення злочину з особливою жорстокістю;

- вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;

- вчинення злочину загальнонебезпечним способом;

- вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів [2].

Разом з тим, суд не може визнати певну обставину обтяжуючою, якщо ця обставина передбачена в статті Особливої частини Кримінального Кодексу України як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію.

Так, наприклад, вбивство малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності, визнається самостійним складом злочину, відповідальність за вчинення якого прямо передбачена пунктом 2 частини 2 статті 115 КК України. Самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, вчинене за попередньою змовою групою осіб, кваліфікується за ч. 2 статті 408 КК України, так як вчинення цього злочину за попередньою змовою групою осіб є

кваліфікуючою ознакою дезертирства та додаткового врахування як обтяжуюча обставина не потребує.

Без сумніву, запропонований у чинному КК України перелік обставин, які обтяжують покарання, має значне теоретичне, а особливо практичне значення, оскільки з їх допомогою реалізуються принципи кримінального права [3, с.31]. Наявність цих обставин впливає на ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину й особу винного, а тому дозволяє суду визначитись із тим, які із них можуть і не враховуватись при призначенні покарання як обставини, що його обтяжують.

Також необхідно зауважити, що найважливішим принципом кримінального права є те, що немає злочину без указівки про це в законі. Ці всі норми відображаються в Особливій частині кримінального права. Тому при призначенні покарання суд не може визнати такими, що його обтяжують, обставини, які не є зазначеними в частині першій статті 67 КК України.

Отже, можна зробити висновок, що обставини, які обтяжують покарання, є самостійним критерієм загальних засад призначення покарання. Безумовно, обставини, які обтяжують покарання, виконують важливу роль при призначенні покарання. Слід зазначити, що суд має розглядати та оцінювати кожен обставину, яка обтяжує покарання, окремо та у взаємозв'язку зі ступенем тяжкості вчиненого злочину, особою винного та обставинами, які пом'якшують покарання.

Відповідно до своєї здатності, обставини, які обтяжують покарання, характеризують ступінь тяжкості вчиненого злочину та (або) особу винного, сприяють призначенню справедливого покарання винній особі за вчинений злочин, забезпечуючи дотримання принципів кримінального судочинства.

Окрім того, обставини, що свідчать про підвищений ступінь небезпеки вчиненого злочину та (або) особи винного, але не містяться у переліку обставин, які обтяжують покарання, суд може врахувати у якості характеристики двох інших критеріїв загальних засад призначення покарання (ступеня тяжкості вчиненого злочину та особи винного).

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 11.07.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 3-4. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
2. Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Федорчук І.М. Обставини, які обтяжують покарання, за кримінальним правом України: монографія. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 240с.

Юридичні науки

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕОРІЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Хмельницький Є.Є

*Студент Полтавського юридичного інституту
факультет правознавства*

Розробка та формування криміналістичної теорії тактичних операцій поступово починає займати місце одного із найперспективніших напрямків розвитку криміналістики.

Разом з тим, слід зазначити, що з розвитком криміналістики у різноманітній літературі неодноразово звертається увага на самостійність теорії тактичних операцій а також доцільність її відокремлення. Так, якщо в 1983 р. В.І. Шиканов зазначав, що окрема криміналістична теорія тактичних операцій активно формується [1, ст. 142], а 1985 р. М.П. Яблоков вказував про зародження теорії тактичних операцій [2, ст. 82].

Таким чином, постає питання щодо створення такого вчення, особливостей його змісту та значення для теорії та практики боротьби зі злочинністю. Щодо

проблемних питань дослідження досить цікавою постає точка зору Р.С. Белкіна, який зазначав, що концепція створення самостійної окремої теорії тактичних операцій ще не досягла досконалого рівня і знаходиться поки ще в стадії формування, хоча в літературі неодноразово вказується на її автономність [3, ст. 96]. Також, варто зазначити, що науково-практичні знання про тактичні операції формувалися й розвивалися безсистемно, тому наразі, як на мене, вони не можуть претендувати на окрему криміналістичну теорію.

Перш за все, слід розпочати з поняття окремої криміналістичної теорії і вимог до неї. Так, Р.С. Белкін, вказує, що в основі окремої криміналістичної теорії лежить гіпотеза, що відрізняється від самої криміналістики лише ступенем підтвердженості фактами [3, ст. 543]. Таким чином, базою для побудови гіпотез і перетворення їх на окремі криміналістичні теорії в кінцевому рахунку є факти. Разом з тим, будь-яка сукупність окремих теоретичних положень не може бути окремою криміналістичною теорією. Окремі теоретичні побудови тільки тоді можуть бути об'єднані в єдину самостійну криміналістичну теорію, якщо вони відносяться лише до чітко визначеної сукупності явищ, органічно між собою пов'язаних. У рамках окремих теоретичних положень пізнання може дійти до знання окремих закономірностей предмета, при цьому об'єктивний зв'язок цих закономірностей більш глибокої сутності – це вже рівень окремої криміналістичної теорії.

Розглядаючи структуру окремої криміналістичної теорії, вважаю за доцільне виділити в ній наступні елементи: предмет, об'єкт та метод окремої теорії. Виходячи із зазначених методологічних посилок, ще рано говорити про створення окремої криміналістичної теорії тактичних операцій. У криміналістичній науці та практиці розслідування окремих видів злочинів накопичено, систематизовано й узагальнено великий емпіричний матеріал, який може послужити вихідною базою для побудови гіпотези про формування окремої криміналістичної теорії тактичних операцій. Однак, варто врахувати, що всі вони стосуються зовсім різних видів злочинних діянь, і відповідно містяться у різних розділах криміналістичної науки.

Теоретичні основи тактичних операцій вимагають фундаментальних досліджень та комплексних розробок даної проблематики, проте, на мій погляд, певні труднощі на цьому шляху та перепони у подальшому розвитку теорії тактичних операцій, складають, насамперед, недосконалість системи методів пізнання та дослідження тактичних операцій. Це, у першу чергу, зумовлює низький рівень емпіричної бази досліджень, яка фактично базується, в основному, на одиничних прикладах із практики. Разом з тим, надзвичайно складною у процесі реалізації виступає тенденція щодо вичленовування тактичної операції з усієї маси слідчих дій, оперативно-розшукових і організаційно-технічних заходів, які провадилися у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи.

Як свідчить аналіз наукових досліджень останніх років, інтерес до питань тактичних операцій у криміналістів не зник. Проте результати їх вивчення та узагальнення переважно являють собою криміналістичні рекомендації по використанню тактичних операцій при розслідуванні окремих видів та груп злочинів. Останнім часом досліджуються проблеми тактичних операцій при розслідуванні посягань на майно громадян, розбійницьких нападів, убивств, учинених організованими злочинними групами, серійних убивств та ін. Таким є виклик сьогодення – велика кількість злочинів певної категорії змушує науковців досліджувати і розробляти тактичні прийоми їх розслідування. Крім того, нерідко розробки теоретичних основ тактичних операцій, сформульовані майже три десятиліття тому, але які й на сьогодні залишаються актуальними, не використовуються і не враховуються дослідниками.

Разом з тим, слід також врахувати, що при формуванні якісної теоретичної бази невід'ємним елементом має виступати саме практичний досвід: як позитивний, так і певні помилки. Так, сучасна практика планування й проведення тактичних операцій при розслідуванні окремих видів злочинів, істотно випереджає теорію. Слід зазначити, що у спеціальній літературі про тактичні операції автори розглядали нерідко лише окремі питання, не притримуючись жорстких вимог методології і логіки наукових досліджень.

Безумовно, ці обставини негативно впливають на процес формування систематизованих знань про них і не дозволяють гармонійно розвивати їх в окрему теорію. Таким чином, можна стверджувати, окремої криміналістичної теорії не створено, проте накопичені теоретичні знання і великий досвід практики проведення тактичних операцій дає підстави констатувати, що нині створені передумови формування такої теорії.

Отже, розробка теорії тактичних операцій потребує обов'язкового врахування тісних взаємозв'язків з іншими галузями криміналістичного наукового знання, зокрема, вченням про слідчу ситуацію, вченням про криміналістичну характеристику злочинів, теорією криміналістичного прогнозування, тактичного рішення тощо). У ній широко та ефективно мають використовуватися досягнення різних напрямків криміналістики, положення, які розроблюються в теоріях криміналістичної ідентифікації, профілактики злочинів, моделювання тощо. Разом з тим, розробки різних аспектів теорії тактичних операцій збагачують інші вчення, теорії, галузі, напрямки криміналістики, сприяють їх розвитку. Важливе значення ця теорія має, наприклад, для розвитку криміналістичної теорії прийняття рішень, вчення про взаємодії слідчого з іншими особами та органами у процесі розслідування.

Таким чином, становлення криміналістичної теорії тактичних операцій, на мій погляд, має здійснюватися на двох рівнях. На першому – необхідно вивчити та дослідити сутність і поняття тактичних операцій, наукові основи, історію розвитку, структуру, класифікацію тактичних операцій, місце цієї теорії у системі криміналістики, взаємозв'язок з іншими галузями криміналістичного та іншого наукового знання, судово-слідчою практикою. На другому рівні вивчати та досліджувати особливості формування окремих типів і видів тактичних операцій, форм і можливостей реалізації отриманих знань з метою побудови та застосування на практиці типових тактичних операцій, які провадяться для вирішення завдань розслідування окремих видів та груп злочинів.

Отже, з урахуванням вищевикладеного можна констатувати, що назріла необхідність розробки криміналістичної теорії тактичних операцій. Подальші

дослідження теоретичних проблем тактичних операцій сприятимуть збагаченню загальної теорії криміналістики, забезпечать передумови для появи нових підходів до вирішення важливих завдань криміналістичної тактики й методики, спрямованих на підвищення ефективності розслідування злочинів.

Література:

1. Шиканов В. И. Теоретические основы тактических операций в расследовании преступлений [Текст] / В. И. Шиканов. - Иркутск : Изд-во Иркутского ун-та, 1983. - 200 с.
2. Яблоков Н. П. Криминалистическая методика расследования преступлений / Яблоков Н.П. - Москва : Юр.Норма, НИЦ ИНФРА-М, 1985.. - 192 с.
3. Белкин Р.С. Криминалистика: учебник для вузов / Под ред. Р.С. Белкина. – М.: НОРМА, 2001. – 990 с.
4. Тіщенко В.В. Криміналістичні технології в теорії і практиці розслідування / / Актуальні проблеми держави і права. / Збірник наукових праць. — Вип. 44. — Одеса : Юридична література, 2008. — С. 18-24.
5. Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів. — Одеса : Фенікс, 2007. — 260 с.

УДК 347.963–343.163

Юридичні науки

ОСНОВНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Чайковська Н.П.,

*старший викладач відділу підготовки прокурорів
з представництва інтересів держави у суді
інституту спеціальної підготовки
Національна академія прокуратури України
м. Київ, Україна*

Згідно з приписами статей 13, 14 Конституції України [1] земля є об'єктом права власності Українського народу та основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Земельним

кодексом України [2] (далі – ЗК України) встановлено, що до земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами.

Верховна Рада України 31 березня 2020 року ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» [3]. У разі підписання цього Закону Главою держави Володимиром Зеленським в Україні з 01 липня 2021 року вводиться ринок земель сільськогосподарського призначення.

Проаналізуємо основні положення запропонованих законодавчих змін.

За змістом нової редакції частини першої статті 130 ЗК України суб'єктами права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть бути: громадяни України; юридичні особи України, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (акціонерами, членами) яких є лише громадяни України та/або держава, та/або територіальні громади; територіальні громади; держава.

Право власності на земельні ділянки може набуватися банками лише в порядку звернення стягнення на них як на предмет застави. У такому випадку банки зобов'язані відчужити земельні ділянки на земельних торгах протягом двох років з дня набуття права власності.

На наш погляд прогресивним є положення частини шостої статті 130 ЗК України, відповідно до якої не допускається набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення за відплатними договорами у разі відсутності у набувача права власності документів, які підтверджують джерела походження коштів або інших активів, за рахунок яких набувається таке право.

Основними умовами ринку землі є:

– до 1 січня 2024 року громадяни України можуть набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення загальною площею до 100 гектарів;

– до 1 січня 2030 року мінімальна ціна продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення, виділених в натурі (на місцевості)

власникам земельних часток (паїв), не може бути меншою за їх нормативну грошову оцінку;

– юридичні особи, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (засновниками) або кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є особи, які не є громадянами України, можуть набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення з дня та за умови схвалення цього на референдумі;

– юридичні особи, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є особи, які не є громадянами України, не можуть укладати правочини з набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності, земельні ділянки сільськогосподарського призначення, виділені в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), і які розташовані ближче 50 кілометрів від державного кордону України (крім державного кордону України, який проходить по морю), в тому числі у випадку схвалення такого рішення на референдумі;

– не може здійснюватися набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення юридичними особами, у яких неможливо встановити бенефіціарного власника (контролера), а також юридичними особами, бенефіціарні власники (контролери) яких зареєстровані в офшорних зонах, віднесених до переліку офшорних зон Кабінетом Міністрів України;

– розрахунки, пов'язані зі сплатою ціни земельних ділянок сільськогосподарського призначення за цивільно-правовими угодами, проводяться виключно у безготівковій формі;

– загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності громадянина не може перевищувати десяти тисяч гектарів, а власності юридичної особи (крім банків) – не більше десяти тисяч гектарів.

За загальним правилом, порушення умов ринку землі є підставою для визнання правочину, за яким набувається право власності на земельну ділянку, недійсним, а також для конфіскації земельної ділянки.

Важливо наголосити, що у разі порушення вимог закону щодо граничної площі земель сільськогосподарського призначення, що можуть перебувати у власності однієї особи, земельні ділянки, площа яких перевищує зазначені граничні розміри, конфіскуються за рішенням суду.

Відповідно до частини сьомої статті 130 ЗК України продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності забороняється. Зазначене обмеження не поширюється на викуп земельних ділянок громадянами, яким належить право постійного користування, право довічного успадкованого володіння земельними ділянками державної та комунальної власності, призначеними для ведення селянського (фермерського) господарства, а також орендарями земельних ділянок, які набули право оренди землі шляхом переоформлення права постійного користування щодо зазначених земельних ділянок до 2010 року (пункт 6-1 розділу X «Перехідні положення» ЗК України).

Згідно із пунктом 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» Кабінет Міністрів України у шестимісячний строк з дня опублікування цього Закону зобов'язаний:

- розробити та затвердити порядок здійснення фінансової підтримки громадян і юридичних осіб (у тому числі фермерських господарств) для придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

- розробити та подати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення у складі спеціальних фондів державного та місцевих бюджетів Фонду розвитку сільських територій, кошти з якого спрямовуються на видатки розвитку: інфраструктури, енергозбереження, освіти та медицини у сільській місцевості та реалізацію державних програм розвитку малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників.

Із положень частини четвертої статті 130 ЗК України випливає, що Кабінет Міністрів України має також затвердити порядок здійснення перевірки

відповідності набувача або власника земельної ділянки сільськогосподарського призначення вимогам цього Кодексу у частині укладення правочинів з набуття у власність земельних ділянок. Однак, законодавець не визначив, на який державний орган покладається виконання цієї функції, хоча органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19 Конституції України).

Вважаємо доцільним звернути увагу на проблемні аспекти припинення права власності на земельну ділянку особи, якій земельна ділянка не може належати на праві власності та/або у зв'язку із з порушенням обов'язку щодо її відчуження протягом встановленого законом строку.

Так, стаття 145 ЗК України передбачає, що якщо до особи переходить право власності на земельну ділянку, яка за цим Кодексом не може набуватися нею у власність, ця ділянка підлягає відчуженню її власником протягом року з моменту переходу такого права.

У разі якщо відповідно до закону власник земельної ділянки зобов'язаний відчужити її протягом певного строку і земельна ділянка не була відчужена ним протягом такого строку, така ділянка підлягає конфіскації за рішенням суду.

Позов про конфіскацію земельної ділянки подається до суду органом, що здійснює державний контроль за використанням та охороною земель. Конфіскована земельна ділянка за рішенням суду підлягає продажу на земельних торгах. Ціна проданої на земельних торгах земельної ділянки, за вирахуванням витрат, пов'язаних з її продажем, виплачується її колишньому власнику.

Системний аналіз зазначеної правової норми дає підстави стверджувати, що на земельних торгах на користь фізичної чи юридичної особи може бути відчужена земельна ділянка сільськогосподарського призначення державної (комунальної) власності, попри законодавчу заборону на продаж таких земельних ділянок.

Видається необгрунтованою також позиція законодавця виплачувати колишньому власнику ціну проданої на земельних торгах земельної ділянки, за

вирахуванням витрат, пов'язаних з її продажом. Адже у такому випадку набуття права власності на земельну ділянку є протиправним, ця ділянка підлягає конфіскації за рішенням суду. Крім того, колишній власник конфіскованої земельної ділянки у разі її продажу на земельних торгах може одержати більше купівельної вартості земельної ділянки.

На наш погляд, спірні положення ЗК України варто вилучити та встановити, що якщо до особи переходить право власності на земельну ділянку державної (комунальної) власності, яка не може набуватися нею у власність, такий правочин визнається недійсним із конфіскацією земельної ділянки на користь держави (територіальної громади).

Пропонуємо також на законодавчому рівні визначити державний орган, який буде здійснювати перевірки відповідності набувача або власника земельної ділянки сільськогосподарського призначення вимогам закону щодо укладення правочинів з набуття у власність земельних ділянок.

Сподіваємося, що озвучена проблематика припинення права власності на земельну ділянку стане предметом дискусій і подальших розробок.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: проект Закону України від 10 жовтня 2019 року № 2178-10 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67059

